

Nr 58.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1938 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om semester m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 april 1938 dagtecknad proposition, nr 286, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll *dels* föreslagit riksdagen att antaga här nedan införda förslag till lag om semester samt lag om ändring av 56 och 90 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270), *dels ock* inhämtat riksdagens yttrande beträffande å den internationella arbetsorganisationens konferenser år 1936 antagna förslag till konvention (nr 52) angående semester, rekommendation (nr 47) angående semester samt förslag till konvention (nr 54) angående årlig semester för sjömän.

I samband med berörda proposition har utskottet till behandling förehåft tjugutvå i anledning av densamma väckta motioner, nämligen motionerna

inom första kammaren

- nr 346 av herr *Strand*,
- nr 349 av herr *Nordborg*,
- nr 350 av herr *Elon Andersson m. fl.*,
- nr 351 av herrar *Johan Larsson* och *John Björck*,
- nr 352 av herr *Domö m. fl.*,
- nr 353 av herr *P. Sandström m. fl.* och
- nr 354 av herr *Albertsson* samt

inom andra kammaren

- nr 485 av herr *Ericsson* i *Kinna*,
- nr 487 av herr *Lundström* i *Skövde m. fl.*,
- nr 490 av herr *Eriksson* i *Sandby m. fl.*,
- nr 491 av herr *De Geer* i *Lesjöfors*,
- nr 496 av herr *Karlsson* i *Grängesberg m. fl.*,
- nr 497 av herr *Nordström* i *Kramfors m. fl.*,
- nr 501 av herrar *Lindberg* i *Stockholm* och *Cruse*,
- nr 502 av herr *Aqvist m. fl.*,
- nr 504 av herr *Hellberg*,
- nr 505 av herr *Olsson* i *Staxäng*,
- nr 506 av herr *Bagge m. fl.*,

- nr 507 av herr *Fredberg*,
 nr 508 av herr *Bäckman m. fl.*,
 nr 509 av herr *Persson i Grytterud m. fl.* och
 nr 510 av herr *Carlström m. fl.*

I motionerna I: 353 och II: 509, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte beakta vissa i motionerna framförda synpunkter och förslag. I motiveringen till dessa motioner har uttalats, att enligt motionärernas mening ett uppskov med frågans avgörande vore motiverat med hänsyn till den sena tidpunkt, vid vilken propositionen avlämnats, samt till den i viktiga hänseenden bristfälliga utredning, som utgjorde grunden för lagförslaget. Motionärerna hava därför i sin motivering hemställt om avslag på propositionen i syfte att få till stånd en fylligare och mera bärande utredning i ämnet än den nu föreliggande. I andra hand har i motionerna föreslagits viss ändring av 3 §.

För berörda förslag om ändring i 3 § liksom för de i övriga motioner framställda yrkandena, vilka samtliga avse ändringar i olika hänseenden i Kungl. Maj:ts förslag, kommer redogörelse att lämnas vid behandlingen av de särskilda delarna av detta.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda lagförslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

Gällande bestämmelser angående semester återfinnas i 5 § m) lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd. Ifrågavarande lagrum, som infördes år 1931, innehåller föreskrift, att åt arbetstagare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företaget någon längre tid, borde, i allmänhet under den varmare årstiden, beredas semesterledighet under minst fyra söckendagar, vilken ledighet i regel borde vara sammanhängande och förlagd i omedelbar anslutning till sön- eller helgdag.

Frågan om en lagstadgad semester har vid flera tillfällen behandlats i riksdagen ävensom varit underkastad särskilda utredningar. En redogörelse för vad härutinnan förekommit lämnas i propositionen å sid. 7—13.

Å internationella arbetskonferensens tjugonde sammanträde i juni 1936 antogs ett förslag till konvention angående semester. Konventionen äger tillämpning å praktiskt taget samtliga arbetstagare med undantag av sådana som sysselsättas inom sjöfart, jordbruk, husligt arbete och hemarbete. Jämte konventionen antogs vid samma sammanträde en rekommendation angående semester. Å sjöfartskonferensens sammanträde i oktober 1936 antogs vidare ett förslag till konvention angående semester för sjömän. Denna konvention äger tillämpning å personalen å alla havsgående fartyg. En redogörelse för innehållet i konventionerna och rekommendationen återfinnes i propositionen å sid. 13—18.

Den 5 juni 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla högst sex sakkunniga att inom departementet biträda med utredning rörande frågan om en laglig reglering av arbetares och andra löneanställdas rätt till semester. Såsom sakkunniga tillkallade chefen för socialdepartementet den 10 juni 1936 ledamoten av riksdagens första kammare byråchefen Oskar Hagman, tillika ordförande, ombudsmannen Ragnar Casparsson, ledamoten av riksdagens andra kammare godsägaren friherre Arvid De Geer, direktören Ivar Larson, ombudsmannen Helge Rydberg och ledamoten av riksdagens första kammare jägmästaren Gustaf Tamm.

De sakkunniga hava avgivit ett den 16 december 1937 dagtecknat betänkande med förslag till lag om semester (statens offentliga utredningar 1937: 49). Särskilda yttranden hava avgivits av ledamöterna Larson, Rydberg och Tamm.

En redogörelse för det huvudsakliga innehållet av de sakkunnigas förslag lämnas å sid. 22—24 i propositionen.

Frågan om lagstiftning angående semester och om semesternas längd.

Efter framställning av 1936 års semestersakkunniga uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att verkställa undersökning angående semesterförhållandena enligt gällande kollektivavtal samt beträffande kommunala befattningshavare och privatanställda och vissa särskilda kategorier av anställda i allmän eller enskild tjänst. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t åt kommerskollegium att verkställa utredning angående industriens kostnader vid genomförande av lagstadgad semester för inom industrien anställda. De av socialstyrelsen och kommerskollegium utarbetade redogörelserna för dessa undersökningar hava intagits i de sakkunnigas betänkande.

Utredningen angående de privatanställdas semesterförhållanden utvisar bland annat följande:

Enligt de av arbetsgivarna lämnade uppgifterna, vilka berörde sammanlagt mer än 67,200 anställda, skulle endast 2.5 procent sakna semesterrätt. 11.8 procent av de semesterberättigade hade en årlig semester om högst sex arbetsdagar. Under tolv dagars semester hade 16.9 procent. Enligt uppgifterna från personalen, omfattande mer än 16,100 anställda, skulle 2.9 procent sakna semester. 8.2 procent av de semesterberättigade hade en årlig semester om högst sex arbetsdagar, medan procenttalet av dem, som hade en semester understigande tolv arbetsdagar, utgjorde 11.

Undersökningen av kollektivavtalens bestämmelser angående semester utvisar följande:

574,000 arbetare eller 74.7 procent av hela antalet avtalsberörda arbetare hade rätt till semester vid årsskiftet 1936/1937. De återstående 194,000 avtalsberörda arbetarna, vilka alltså saknade semesterrätt, vore till största delen att finna inom de säsongbetonade grupperna. Av de semesterberättigade arbetarna hade icke mindre än 60.3 procent en kortaste semester av mindre än sex arbetsdagar. Med begreppet kortaste semester avsåges härvid den semester, som i avtalen vore stipulerad för de vanliga kategorierna

av vuxna arbetare inom respektive branscher. En kortaste semester om jämnt sex arbetsdagar hade 26.2 procent av de semesterberättigade arbetarna. Detta innebure alltså, att endast 13.5 procent av de över huvud till semester berättigade arbetarna hade en längre semestertid än sex arbetsdagar. En kortaste semestertid om tolv arbetsdagar eller mer hade endast 3.9 procent av de semesterberättigade arbetarna. En tendens till ökning av den kortaste semestern till åtminstone sex arbetsdagar hade emellertid kunnat iakttagas under de senaste åren. Detta hade speciellt varit fallet beträffande de under år 1937 ingångna kollektivavtalen.

Den av kommerskollegium utförda beräkningen av utgiftsökningen för industrien vid en lagstadgad semester om sex, nio eller tolv dagars längd har endast omfattat ett förhållandevis ringa antal företag. De sakkunniga ansågo dock, att de av kommerskollegium anförda siffrorna för kostnadsökningen giva en tillförlitlig bild av storleksordningen. Av kommerskollegii redogörelse för undersökningen framgår, att den procentuella kostnadsökningen i genomsnitt för samtliga undersökta företag vid en semester av sex, nio och tolv dagar utgör i förhållande till det beräknade produktionsvärdet (relativ kostnadsökning) respektive 0.15, 0.57 och 1.02 procent samt i förhållande till räntekostnaderna respektive 2.1, 8.4 och 14.7 procent. Den absoluta kostnadsökningen vid respektive sex, nio och tolv dagars semester skulle år 1936 för industrien hava utgjort i runt tal respektive 6 miljoner, 30 miljoner och 55 miljoner kronor. Kommerskollegium framhöll, att den med utgångspunkt från kostnadsökningen för de undersökta företagen gjorda generaliseringen av de erhållna resultaten skedde endast med största tvekan och under betonande av den stora osäkerhet, som måste vidlåda en dylik kalkyl, och av att den framkalkylerade kostnadsökningen endast kunde giva på sin höjd en ungefärlig föreställning om storleksordningen av ifrågavarande merkostnad. Vidare anförde kollegium vissa omständigheter, som kunna tänkas verka höjande eller sänkande på den kalkylerade kostnadsökningen. Det torde särskilt böra framhållas, att kollegium vid verkställande av dessa kostnadsberäkningar utgått från att semesterlönen skulle bestämmas i enlighet med de i kollektivavtalen föreskrivna timlönerna, vadan alltså de i regel högre ackordsförtjänsterna ej kunnat inverka på beräkningarna.

För jordbrukets och sjöfartens vidkommande har någon kostnadsberäkning icke företagits.

De sakkunnigas majoritet förordade, att en lagstiftning skulle genomföras med tvingande bestämmelser angående semester. Semesterns längd föreslogs till tolv dagar för helårsanställda arbetstagare. I fråga om semesterns natur utgingo de sakkunniga från att rätten till semester och jämväl till lön under semestertiden successivt intjänades genom anställning under viss tid och det därunder utförda arbetet. Semesterlönen vore med andra ord enligt de sakkunnigas mening att betrakta som en uppskjuten del av lönen för den gångna tidens arbete.

En sammanfattning av de sakkunnigas motivering för förslaget ävensom för vad av reservanterna anförts har lämnats i propositionen å sid. 26—31.

Redogörelse för yttrandena i denna del har lämnats å sid. 32—73 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför, bland annat:

De intellektuella yrkenas utövare och med dem jämförda hava sedan lång tid i allmänhet kunnat påräkna en regelbundet varje år återkommande jämförelsevis lång sammanhängande ledighet. En längre tids avbrott i det vanliga arbetet har ansetts behöfligt för att bereda tillfälle till vila och rekreation, framför allt emedan en sådan viloperiod visat sig fördelaktigt inverka på arbetsresultaten icke minst ur kvalitativ synpunkt. Lämpligheten av en dylik viloperiod torde numera, vad andligt arbetande personer angår, vara så allmänt erkänd, att den står över all diskussion.

Vad kroppsarbetet beträffar, har behovet och önskvärheten av en liknande sammanhängande viloperiod och återhämningsperiod icke på samma sätt vunnit allmänt erkännande. Under senare år har visserligen ett betydande antal kroppsarbetare i avtalen tillförsäkrats semester, men denna är alltjämt ganska kortvarig.

Inom de intellektuella yrkena har semesterperioden i regel omfattat minst tre veckor. Inom vissa yrken sträcker sig semestern över en längre tidsperiod. Journalisterna hava sålunda tillförsäkrats en månads semester, och i egentlig mening ledande personal inom bank-, industri- och affärsvärlden åtnjuter likaledes en semester om en månad eller mera. Beviljandet av årligen återkommande ledighet från arbetet under en längre period torde knappast motiveras uteslutande därav, att man velat visa välvilja mot sina anställda. Företagen torde anse, att de själva hava fördel av att vissa grupper av personalen åtnjuta en jämförelsevis lång semester.

En kort semester om endast en vecka eller mindre kan naturligtvis te sig som ett angenämt avbrott i dagens enahanda rutinarbete, men den kan knappast medgiva sådana viloperioder och rekreativsmöjligheter, som kunna väntas verka tillräckligt uppbyggande på organismen. Härför kräves enligt min mening ett väsentligt längre avbrott i arbetet. Det av de sakkunniga framlagda förslaget om en semester, omfattande tolv arbetsdagar, syftar till att som regel ge den sammanhängande ledigheten en faktisk längd av fjorton till femton dagar. En viloperiod av denna tidslängd torde få anses som det minimum, vid vilket man kan förvänta påtagliga resultat ur hälsosynpunkt. Jag ansluter mig därför till de sakkunnigas förslag beträffande semesterns längd.

En lagstiftning, som fastställer en sammanhängande ledighet om tolv arbetsdagar, har sin huvudsakliga betydelse därutinnan, att den medför en betydande ökning av den semester, som eljest skulle komma kroppsarbetarna till godo. Övriga löntagande medborgargrupper åtnjuta, som jag förut påpekat, i allmänhet redan en semester av minst denna längd. Självfallet kunna olika meningar råda därom, huruvida en dylik semesterperiod kan hava någon betydelse för att vidmakthålla eller höja en kroppsarbetares effektivitet. För min del är jag benägen att tro, att de gynnsamma erfarenheter, som i sådant hänseende föreligga av de intellektuella yrkenas semesterförhållanden, i stort sett skola komma att bekräftas även beträffande kroppsarbetarna. Behovet av en längre återhämnings- och viloperiod blir dessutom för stora grupper industriarbetare mera framträdande, allteftersom arbetstakten inom företagen ökas.

Det finnes vissa tecken, som tyda på en fortgående ökning av olycksfallsfrekvensen liksom andra ogynnsamma verkningar av industriarbetets moderna metoder. Den uttrötning, för vilken den mänskliga organismen utsättes, spelar härvid sannolikt en avgörande roll. Man bör ha rätt att

förvänta, att en årlig viloperiod av rimlig längd skall i icke ringa mån motverka nyss nämnda ogynnsamma verkningar. Rätt använd borde en dylik viloperiod medföra, att trötthetssymptomen försvinna och arbetaren återvänder till arbetet med friska krafter. En annan synpunkt värd beaktande är den tendens — visserligen svag men dock påtaglig — till en viss utjämning av levnadsförhållandena och förutsättningarna för livsföringen olika medborgargrupper emellan, som utmärker utvecklingen i vårt samhälle. I den mån denna utvecklingstendens giver resultat, komma förut missgynnade folkgrupper att känna trivsel med sina och samhällets förhållanden, den allmänna medborgarsolidariteten blir ökad och hela den demokratiska samhällsorganisationen blir otvivelaktigt stärkt. Ur allmän synpunkt är den därför icke endast värd att observera utan också att understödja. Den lagstiftning om semester, som nu föreslås, skulle medföra en oftast fördubblad viloperiod för kroppsarbetarna och alltså på förevarande område skapa ökad likställighet samt utgöra ett steg i riktning mot utjämning av arbets- och livsvillkoren för medborgarna i vårt samhälle.

Det anförda synes mig visa, att synnerligen starka sociala skäl tala för en semester av här förordad minimilängd. I avgivna yttranden rörande de sakkunnigas förslag torde man knappast heller kunna utläsa någon principiell opposition emot den föreslagna semesterperioden. Däremot anföras andra i och för sig — om de vore bindande — mycket allvarliga invändningar emot det föreliggande förslaget. Dessa invändningar äro väsentligen två, nämligen att kostnaderna för en semesterperiod om tolv arbetsdagar icke skulle kunna bäras av vår produktion utan, såsom svenska lantarbetareföreningen uttrycker det, utgöra »ett allvarligt hot mot näringslivet» samt att förslaget ingriper på ett område, som borde vara helt förbehållet avtalsfriheten mellan parterna på arbetsmarknaden.

— — — — —

Vad till en början frågan om kostnaderna beträffar, torde enighet om produktionens förmåga eller oförmåga att bära dem icke stå att vinna förrän livet självt, liksom beträffande 8-timmarsdagen, visat, huruvida de uttalade farhågorna hava något fog för sig eller icke. Kommerskollegium har beräknat, att kostnaderna för industrien skulle komma att ökas med 55 miljoner kronor årligen, och arbetsgivareföreningen räknar — — — med en ökning av 67 miljoner kronor årligen. Arbetsgivareföreningen beräknar vidare, att för hela näringslivet, omfattande industri, handel och samfärdsliv samt jordbruk och skogsbruk, kostnadsökningen skulle stiga till cirka 116 miljoner kronor per år. I fråga om produktionens totala kostnader kommer kommerskollegium till en ökning av 1.02 procent och arbetsgivareföreningen till 1.25 procent. Dylika kostnadsberäkningar kunna visserligen ge en approximativ föreställning om den ekonomiska merbelastning, som en 12-dagars semester kan tänkas medföra för den industriella produktionen, men deras betydelse såsom underlag för ett omdöme om de ekonomiska verkningarna av en semester enligt förslaget får icke överskattas. Enligt min mening är det alldeles icke möjligt att på förhand med anspråk på någon exakthet angiva, hur den föreslagna semesterperioden kan komma att i stort verka på näringslivet och utvecklingen inom detsamma. Detta skulle nämligen förutsätta, att man i penningar kunde värdera inflytandet av alla de faktorer, även de obestridligt gynnsamma, som äro förbundna med en längre tids allmän semester.

Den föreslagna semestern innebär en genomsnittlig arbetstidsförkortning av fyra procent, d. v. s. i realiteten för större delen av vår industri en förkortning jämfört med nu rådande förhållanden av två procent. Huruvida den kommer att medföra — under förutsättning av oförändrat arbetareantal

— en lika stor produktionsminskning kan enligt min övertygelse endast erfarenheten giva vid handen. Sannolikt är det icke. Det erbjuder emellertid bland annat öoverkomliga svårigheter att beräkna, på vilket sätt man inom olika industrigrenar förmår anpassa sig efter en förlängd semester. Ovisst måste sålunda bliva, huruvida olika företagare söka ersätta den personal, som åtnjuter semester, med vikarier, huruvida man för 12-dagarsperioden kommer att helt inställa driften eller huruvida man vill försöka mera permanent öka sin personalstab med de två å fyra procent, som kunna behövas för att de årligen *sysselsattas* antal skall förbli lika stort som för närvarande. Samtliga dessa metoder torde komma i tillämpning, en metod inom vissa företag, de övriga inom andra. Jag skulle i varje fall finna det mycket öoverraskande, om semestern skulle leda till en faktisk minskning av den årliga produktionsmängden, ty denna bestämmes uppenbarligen icke av tillvaron eller frånvaron av semester utan av efterfrågan på de tillverkade varorna. I den mån någon minskning i totalproduktionen icke äger rum, kommer endast den kostnadsökning att inträda, som en av semestern framtvindad ökning av arbetarantalet kan föranleda.

Vad jordbruket beträffar, torde man där lättare kunna sluta sig till hur stor kostnadsökningen behöver bliva. För ett stort jordbruk, som sysselsätter exempelvis tio arbetare, torde man kunna uppskatta de mera fasta löneutgifterna till 15,000 å 18,000 kronor per år. Förlängningen av semestern kan här utan svårighet uppskattas till högst två procent, d. v. s. en merutgift av 300 å 360 kronor per år. En sådan ökning av löneutgifterna inträder emellertid *endast* om arbetsgivaren anser sig tvungen att anställa *vikarier* för *samtliga* arbetare under deras semester. På grund av arbetets natur inom jordbruket lär detta knappast bliva behövt.

De svårigheter att beräkna kostnaderna för en förlängd semester, om vilka jag i det föregående erinrat, kunna enligt min mening icke undanröjas. Föga skulle därför vara vunnet genom ett tillmötesgående av arbetsgivareföreningens yrkande om uppskov i syfte att åvågabringa nya, omfattande undersökningar, vilkas resultat skulle kunna göra anspråk på större tillförlitlighet.

Dessa undersökningar skulle på sin höjd kunna leda till ett närmare precisering av de maximibelopp, vartill kostnaderna kunde uppgå. Storleken av alla de kostnadsminskande faktorer, om vilka jag erinrat, skulle alltjämt vara okänd. Den maximala kostnadsökningen är emellertid redan nu känd med tillräcklig noggrannhet. Den är enligt mitt förmenande icke av den storleksordning, att samhället av hänsyn till kostnadsrisken bör avstå från de fördelar, som det föreslagna utsträckandet av semestern medför.

Frågan huruvida en 12-dagars semester bör lagligen garanteras löntagarna i samhället låter sig för övrigt icke avgöras på grundval av pessimistiska eller optimistiska kostnadsberäkningar. Avgörandet blir i stället beroende av det värde ur samhällets och den enskildes synpunkt, till vilket man uppskattar friheten för människorna under en viss minimitid från bundenhet till en arbetsplats med de möjligheter en dylik frihet ger till vila och vederkvickelse.

Den meningen kan jag omöjligen dela, att en lagstiftning om en viss minimisemester skulle innebära ett obehörigt ingrepp i avtalsfriheten mellan arbetsmarknadens parter, ett ingrepp som i mera tillspetsad form — i ett par yttranden, där man särskilt fäst avseende vid de sakkunnigas resonemang om rätten till semesterersättning såsom intjänad lön — betecknas som ett brott mot den eljest hävdade principen om statsmakternas neutralitet på arbetsmarknaden. Därest denna mening skulle anses befogad, betydde det, att hela vår omfattande lagstiftning om arbetarskydd i olika avseenden innebure neutralitetsbrott. Gällande lagbestämmelser om minimiålder, om kvinnors nattarbete, om maximerad arbetstid avse på stort sett att tjäna samma syften som en semes-

terlagstiftning. Samhället har ansett sig böra inskrida till skydd för löntagares hälsa, familjeliv, fritidsbehov o. s. v.; semesterlagstiftningen uppbares av alldeles likartade motiv. Den föreslås med hänsyn till hälsosynpunkter, till önskvärdheten av att bereda möjlighet till sammanhängande vila, till insikten att en viss tids frihet från sedvanligt arbete är nyttig. I princip innebär en semesterlagstiftning ingenting annat än en utbyggnad av vårt lagliga arbetarskydd. Den kan därför icke rimligen bekämpas med anlitande av sådana argument som att parterna på arbetsmarknaden såmedelst berövas sin avtalsfrihet beträffande de allmänna arbetsvillkoren.

Spörsmålet huruvida avlöning under semester skall bedömas ur den synpunkten, att den anses vara uppskjuten, förut intjänt lön har huvudsakligen teoretiskt intresse. Med själva begreppet semester är enligt vårt språkbruk förbunden fritid med åtnjutande av lön. Ledighet utan lön betraktas i vårt land i regel som permittering, vare sig ledigheten är påtvungen eller frivillig. Att, som arbetsgivareföreningen ifrågasätter, arbetsgivaren skulle erhålla rätt att innehålla en viss del av arbetslönen, som skulle utbetalas först vid semesterrättens utnyttjande, vore att giva med ena handen och taga med den andra. Såvitt bekant är, hava heller icke bestämmelser av dylik art intagits vare sig i enskilda eller kollektiva avtal, som berättiga till semester om längre eller kortare tid.

Att den semesterberättigade uttryckligen bör tillerkännas rätt till lön under semestern synes nödvändigt för att förhindra eventuella försök att kringgå semesterlagen. En arbetsgivare bör icke heller ha möjlighet att genom avsked av arbetare vid kvalifikationsperiodens slut befria sig från plikten att utgiva semesterersättning.

I de förut anförda yttrandena framföres mycket energiskt en rad farhågor för verkningarna av lagstiftning om 12-dagarssemester. Sålunda fruktar man, att den svenska produktionen skall äventyras genom försvagning av dess konkurrensförmåga, att lönereduktioner skola bliva oundgängliga och i följd härav allvarliga slitningar vid framtida avtalstvister uppstå. Mot rimligheten av dylika farhågor kunna uppenbarligen inga avgörande *bevis* framläggas. De grunda sig på antaganden, mot vilka kunna ställas andra antaganden av mera optimistisk innebörd. Inför alla dessa farhågor kan jag dock icke underlåta att erinra om de ytterst energiska varningar, som från samma håll framställdes, då lagstiftning ifrågasattes om en allmän förkortning av arbetstiden. Denna förkortning innebar ett ingrepp i näringslivets förhållanden av en helt annan storleksordning än semesterförslaget. De då framförda allvarliga påståendena om de ytterst olyckliga följderna av en lagstadgad 8-timmarsdag för vårt näringsliv hava visat sig vara ganska verklighetsfrämmande. För min del tvivlar jag icke på att vårt samhälle, liksom vårt näringsliv, betydligt lättare kan anpassa sig efter en förlängd semester än det kunde efter 48-timmarsveckan.

Lagrådets allmänna uttalande i ämnet återfinnes å sid. 257 och 258 i propositionen.

I de likalydande *motionerna I: 353 och II: 509* yrkas i första hand avslag å propositionen.

I *motionen II: 507* yrkas, att semesterns längd skall bestämmas till sex dagar.

I *motionerna I: 354 och II: 508*, vilka äro likalydande, yrkas sådan ändring i propositionen, att beträffande anställda i företag inom industri, hantverk

och jordbruk, som på grund av arbetstagarnas antal äro undantagna från arbetstidslagarnas bestämmelser, samt för anställda hos sådana arbetsgivare, vilka icke beröras av arbetstidslagstiftning och hava endast en anställd, semester skall utgå med en halv dag för varje kalendermånad.

I motionen II: 510 yrkas, att för jordbrukets vidkommande måtte bestämmas en semester för arbetstagarna av sex dagar med lön under semester-tiden och i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag samt, om detta icke kunde bifallas, att för det mindre jordbruket måtte fastställas en semestertid för de anställda av nämnda längd och beskaffenhet, eventuellt med gränsen mellan större och mindre jordbruk dragen efter samma bestämmelser, som gälla för lantarbetstidslagen.

Enighet torde råda om värdet ur hälso- och rekreationssynpunkt av en sammanhängande årlig ledighet av icke allt för kort varaktighet. Det torde icke vara erforderligt att nu närmare utveckla detta ämne, utan utskottet vill inskränka sig till att härutinnan hänvisa till vad föredragande departementschefen anført. I fråga om semesterns längd anser utskottet i likhet med departementschefen, att två veckor utgöra ett lämpligt minimum.

Utskottet.

Av utredningen om den faktiska förekomsten av semester för närvarande och om dess längd framgår, att de flesta arbetargrupper, som över huvud kommit i åtnjutande av semesterrätt, ännu icke lyckats erhålla mer än omkring en veckas semester. Det synes med hänsyn härtill lämpligt att arbetstagarna genom lagstiftning tillförsäkras en skälig semester. Såsom departementschefen anført måste en sådan lagstiftning betecknas som en utbyggnad av vårt lagliga arbetarskydd. En lagstiftning i ämnet kan därför ej anses utgöra ett obilligt intrång i parternas avtalsfrihet.

En ökning av semesterns längd i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag medför otvivelaktigt en avsevärd kostnadsökning för produktionen. Kritiken mot lagförslaget har också huvudsakligen inriktats på kostnaderna för reformens genomförande. Sålunda ha kostnadsberäkningarna ansetts vara bristfälliga, varjämte förklarats, att den kostnadsökning, som kan förväntas, är för stor för att kunna bäras av näringslivet, i all synnerhet som vissa tecken tyda på att vi stå inför försämrade konjunkturer.

Utskottet kan icke finna, att något väsentligt skulle vara att vinna genom nya och mera djupgående kostnadsberäkningar, för vilka i övrigt stora svårigheter skulle möta. Vilket resultat man än kan komma till genom nya kostnadsberäkningar, torde meningarna alltid komma att bryta sig om möjligheten att bära kostnadsökningen och om lämpligheten att pålägga näringslivet en sådan börda. Det må emellertid framhållas, att större delen av de ökade kostnaderna kommer att i längden slås ut på i stort sett samtliga medborgare i landet.

Vid ett bedömande ur nationalekonomisk synpunkt bör också beaktas, att arbetsresultatet kan förväntas bli bättre tack vare en genom semestern vunnen förbättrad kondition och ökad arbetsglädje hos arbetstagarna.

Utskottet kan alltså för sin del i princip tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om

genomförande av en tvingande lagstiftning om tolv dagars semester. Ej heller har utskottet något att anmärka mot den allmänna läggningen av förslaget.

De motionsvis framförda yrkandena om en kortare semestertid för arbetstagare inom jordbruket eller för sådana arbetstagare, som äro anställda hos arbetsgivare med endast ett fåtal arbetstagare, kan utskottet icke biträda. Övervägande skäl tala för att härvidlag icke ställa jordbruket i en särställning. Det är enligt utskottets mening icke heller lämpligt att, på sätt i motionerna yrkats, giva arbetstagarna olika lång semester allt efter storleken av det företag, i vilket de äro anställda.

Beträffande vissa yrkanden om ett uppskov med lagens fulla ikraftträdande kommer utskottet att yttra sig i det följande.

Utskottet övergår nu till att behandla de särskilda detaljerna i förslaget. I den mån de icke komma att beröras i detta utlåtande, hava de av utskottet lämnats utan anmärkning.

Vissa detaljspörsmål beträffande förslaget till lag om semester.

1 §.

Lagen skall enligt propositionen omfatta alla arbetstagare utom statens tjänstemän, varjämte särskilt undantagits arbetstagare, som är medlem av arbetsgivarens familj eller som avlönas uteslutande genom andel i vinst.

I *motionerna I: 349 och II: 504* yrkas, att från lagens tillämpning måtte undantagas arbetare anställda å fartyg.

I *motionen II: 505* yrkas, att från lagens tillämpning måtte undantagas arbetstagare i jordbruk, hantverk, handel och i annan på yrkesmässigt sätt bedriven verksamhet samt i särskilt arbetsföretag, allt under förutsättning att i verksamheten eller företaget i regel icke användes mer än en arbetstagare. Vid bestämmandet av antalet arbetstagare böra, enligt motionärernas mening, medlemmar av arbetsgivarens familj och arbetstagare, som avlönas uteslutande genom andel i vinst, icke medräknas.

Beträffande frågan om sjöfolket skall inbegripas under lagen må först erinras om den å sjöfartskonferensen år 1936 antagna konventionen angående semester för sjömän, som äro sysselsatta å havsgående fartyg.

Sedan 1936 års sjöarbetstids- och bemanningssakkunniga i anslutning härtill utarbetat ett särskilt förslag till lag angående semester för sjöfolk, bereddes semestersakkunniga genom remiss tillfälle att avgiva yttrande över detta lagförslag. I yttrandet avstyrkte semestersakkunniga, att förslaget till lag angående semester för sjöfolk lades till grund för lagstiftning i ämnet. Till stöd härför anförde de sakkunniga särskilt, att en lagstiftning angående semester i vårt land med fördel syntes kunna göras gemensam för sjömän och övriga löneanställda. I vart fall kunde så ske, om man accepterade de sakkunnigas förslag och gäve lagstiftningen karaktären av en minimilagstiftning, där samma förmåner utmättes åt alla anställda.

I betänkandet anfördes beträffande denna fråga följande:

Att en särskild konvention av internationella arbetsorganisationen antagits angående semester för sjöfolk å havsgående fartyg torde vara beroende på att över huvud all social lagstiftning, som berörde sjöfolk, inom arbetsorganisationen behandlades å särskilda sjöfartskonferenser. Även i vårt land hade det befunnits vara lämpligt att med hänsyn till sjöfolkets i förhållande till andra arbetstagare säregna arbetsförhållanden genomföra särskild lagstiftning i olika avseenden. Sålunda finnes en särskild lag genomförd angående sjömännens arbetsavtal. Detta förhållande måste visserligen sägas innebära ett starkt skäl för att även med avseende å lagstiftning angående semester särställa sjöfolket. En lagstiftning angående semester för sjömän skulle dock i huvudsak endast bliva en upprepning av de bestämmelser, som intoges i den allmänna lagen om semester. Enligt de sakkunnigas uppfattning måste det därför anses vara lämpligt att låta sjömännen ingå under en för alla arbetstagare gemensam lag om semester och i denna lag intaga de särskilda bestämmelser, som i olika avseenden kunde vara erforderliga med hänsyn till sjöfolkets säregna arbetsförhållanden. Det torde även böra erinras om att det till de sakkunniga givna utredningsuppdraget avsåge genomförandet av en semesterlagstiftning för i princip samtliga arbetstagare. I vart fall kunde de sakkunniga icke godtaga vad som från arbetsgivarhåll anförts om att sjöfarten bleve mindre stelt bunden, för den händelse en särslagstiftning antoges för sjömännen. Vare sig den ena eller den andra vägen valdes för genomförandet av en lagstadgad semester för sjömännen, måste nämligen utgångspunkten vara, att man avsåge att genomföra och för framtiden bibehålla de regler, som för närvarande kunde anses vara lämpliga att genomföra. Vad beträffade konkurrensen mellan sjöfarten i Sverige och övriga länder, borde det även framhållas, att en lagstiftning om tolv dagars semester icke kunde vara av alltför stor ekonomisk betydelse för sjöfartsnäringen. Enligt ingånget kollektivavtal gällde nämligen redan nu rätt till sju dagars semester för manskapet. I övrigt kunde det särskilt nämnas, att redareföreningen i ett ur sjöfartssynpunkt så betydelsefullt land som Norge genom ingånget kollektivavtal förbundit sig att utgiva två veckors semester till sjöfolket.

En redogörelse för vad i *yttrandena* anförts beträffande denna fråga återfinnes å sid. 94—97 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför, bland annat:

En skyddslagstiftning av innebörd att tillförsäkra arbetstagarna viss tids semester bör enligt sakens natur givas vidast möjliga omfattning. Synnerligen starka skäl måste anföras, för den händelse undantag från lagens tillämpning skall stadgas beträffande visst yrkesområde. De sakkunniga hava för sin del ansett, att några sådana skäl av tillräcklig bärighet icke kunnat föreläggas. — — — Något undantag har alltså icke, såsom i lagen om arbetstidens begränsning, stadgats för det fall, då en arbetsgivare endast har ett visst mindre antal arbetstagare anställda. Ett sådant undantag har för övrigt icke heller påyrkats från något håll.

Sveriges redareförening har framställt yrkande om att särskilt undantag från lagstiftningen skulle göras för sjöfolket. Som stöd för detta yrkande har föreningen anført, att sjöfartsnäringen icke skulle kunna bära de genom en lagstiftning om tolv dagars semester uppkommande kostnaderna. Föreningen har, om detta yrkande icke vunno bifall, i andra hand hemställt, att en särslagstiftning skulle antagas för sjöfolket, i syfte att sjömännens

säregna arbets- och anställningsförhållanden måtte kunna vinna beaktande. Om vägen med en särslagstiftning valdes, skulle det också enligt föreningens förmenande vara möjligt att taga hänsyn till konkurrensförhållandena. Lagstiftningen borde nämligen icke utsträckas längre än vad internationella arbetsorganisationens konventionsförslag på området innebure och endast genomföras i den mån konventionsförslaget ratificerades av de större sjöfartsidekande nationerna. Föreningen har vidare framställt anmärkningar i olika hänseenden mot sakkunnigförslaget. Den viktigaste av dessa anmärkningar torde vara den, att det för sjömännen ofta vore olämpligt att taga semester, enär de måste avmönstra i samband med semesterns början och sedermera icke kunde påräkna att få påmönstra omedelbart efter semesterns slut.

För sjöfartens vidkommande kunna näppeligen tänkas uppkomma andra kostnader genom lagstiftningen än rena lönekostnader. Någon brist på arbetskraft torde icke behöva befaras, varför någon uppläggning av fartyg under en semesterperiod icke kan tänkas komma att ske, därest så ej av andra omständigheter är påkallat. Enligt det för sjöfarten gällande riksavtalet äga sjömännen numera rätt till sju dagars semester. Genom lagen skulle alltså en ökning för deras vidkommande ske med fem dagar om året. Den ekonomiska belastning, som detta medför för redarna, uppgår icke till två procent å lönekontot. En ökning av kostnaderna av denna mycket begränsade storleksordning lär icke försätta näringen i något trångmål. Vad den internationella konkurrensen beträffar, vill jag i likhet med de sakkunniga erinra om att redarna i Norge, vilket land har en väsentligt större sjöfart än Sverige, genom kollektivavtal förbundit sig att utgiva tolv dagars semester till sjöfolket. Då mot detta påpekande anförts, att de norska redarna icke betungas med kostersättning under semestern, nödgas jag konstatera, att denna i rent ekonomiskt avseende måste anses vara en mindre betydelsefull sak, som icke skäligen kan få bliva avgörande för frågan, om sjöfarten skall undantagas vid semesterlagstiftningen eller icke. Jag vill upprepa, vad jag i detta kapitel inledningsvis anförde därom, att synnerligen starka skäl måste anföras, innan någon särskild grupp av arbetstagare sättes i undantagsställning vid genomförandet av en lagstiftning av förevarande art. Jag vill vidare påpeka, att kommerskollegium icke velat motsätta sig, att sjöfolket medtages vid semesterlagstiftningen.

Beträffande frågan om särslagstiftning för sjöfolket kan jag ansluta mig till vad de sakkunniga härom anförde. Bestämmelserna i en sådan särslag måste i huvudsak bliva en uppräknig av vad som stadgas i den allmänna lagen. Erforderliga särbestämmelser för sjöfolket hava synts mig utan svårighet kunna infogas i den allmänna lagstiftningen. Socialstyrelsen har också numera förklarat, att med den läggning, sakkunnigförslaget erhållit, någon erinran icke kunde göras mot att sjöfolket inbegreps under semesterlagen. Icke heller har kommerskollegium framställt något yrkande om särslagstiftning. Jag förordar därför, att sjöfolket skall inbegripas under den allmänna lagen om semester.

Utskottet.

Beträffande frågan om särskilt undantag för sjöfolket kan utskottet helt ansluta sig till föredragande departementschefens förslag att inbegripa sjöfolket under lagen. Utskottet kan följaktligen icke tillstyrka motionerna I: 349 och II: 504.

Beträffande det i motionen II: 505 framförda yrkandet, att från lagens tillämpning måtte undantagas arbetstagare inom vissa angivna yrkesområden,

under förutsättning att i företaget i regel icke användes mer än en arbetstagare, vill utskottet hänvisa till vad utskottet förut anfört beträffande yrkandena om en nedsättning av semesterns längd för arbetstagare vid smärre företag. Ytterligare må erinras, att åtskilliga av de småföretag, vilka vid bifall till motionen skulle undantagas från lagens tillämpning, äro berörda av kollektivavtal, i vilket fall i allmänhet redan föreligger skyldighet att utgiva semester till den anställde. Även om ett undantag skulle kunna vara av en viss praktisk betydelse inom speciellt jordbruket, föreligga dock icke tillräckliga skäl för vidtagandet av en för den enskilde arbetstagaren så betydelsefull åtgärd som ett undantag av det slag motionären åsyftar. En arbetstagare bör såvitt möjligt icke sättas i sämre ställning än övriga arbetstagare, blott därför att hans arbetsgivare icke har flera personer anställda. Utskottet anser sig följaktligen icke kunna tillstyrka förevarande motion.

3 §.

Som grundläggande förutsättning för rätt till semester stadgas i första stycket av förevarande paragraf, att arbetstagaren skall hava innehaft sin anställning i minst etthundraåttio dagar.

I de likalydande *motionerna I: 353 och II: 509* yrkas — för den händelse yrkandet om avslag på propositionen icke bifalles — att semesterrätt skall förklaras föreligga, så snart arbetstagare innehaft sin anställning under ett år.

I *motionerna I: 346 och II: 501*, vilka äro likalydande, yrkas, att arbetstagare, sedan minst fyra månader förflutit från det han tillträtt anställning hos arbetsgivaren, skall äga rätt till semester.

I motionen *II: 487* yrkas, att 3 § första stycket erhåller följande lydelse: »Arbetstagare, som innehaft sin anställning sedan minst etthundratjugo dagar, äga rätt till semester enligt vad i 4 § stadgas.» I motiveringen till motionen *II: 490* har detta yrkande tillstyrkts.

I motionen *II: 496* föreslås följande lydelse av 3 § första stycket: »Arbetstagare, som innehaft sin anställning sedan den 1 oktober nästföregående år, äga rätt till semester enligt vad i 4 § stadgas.»

I motionen *II: 497* föreslås följande lydelse av 3 § första stycket: »Arbetstagare, som innehaft sin anställning sedan minst en månad (30 dagar), äga rätt till semester enligt vad i 4 § stadgas.»

I *motionerna II: 487 och II: 497* yrkas därjämte, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad allsidig utredning av frågan om inrättandet av semesterkassor och att Kungl. Maj:t täcktes framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

De sakkunnigas majoritet förordade en kvalifikationsperiod av fyra månader. En ledamot av de sakkunniga förordade en tid av ett år, medan en annan ledamot för sin del ansåg, att tiden borde bestämmas till sex månader.

För *yttrandena* i detta ämne redogöres å sid. 134—140 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför beträffande frågan om kvalifikationsperiodens längd följande:

Vid en lagstiftning om semester kan man välja mellan två system för utformning av de grundläggande bestämmelserna om rätten till semester. Enligt det ena systemet förvärfvar en arbetstagare successivt denna rätt även genom mycket kortvariga arbetsanställningar av kanske blott en veckas längd. För den praktiska utformningen av detta system får man anlita antingen en central semesteranstalt eller ett flertal semesterkassor, vilka kunna vara avgränsade lokalt eller efter yrkeslinjer. Då en arbetstagare enligt detta system skall erhålla sin semester, får han från semesterkassan mottaga alla under året från hans olika arbetsgivare dit erlagda belopp. Enligt det andra systemet, som icke förutsätter användning av semesterkassor, kräves för semesterrätt en viss längre kvalifikationsperiod. Denna kan bestämmas enligt olika grunder. Vanligast torde vara en kombination av anställning och arbetad tid. Båda systemen hava sina fördelar och nackdelar. Inför man ett system med semesterkassor, bliva alla arbetstagare likställda i fråga om minimisemestern. Oavsett anställningarnas längd erhåller nämligen var och en semester med därå belöpande semesterersättning under så lång tid, som exakt motsvarar det under kvalifikationstiden utförda arbetet. Såsom de sakkunniga emellertid anför, är detta system, i vart fall om det anbefalles i lag, mycket svåradministrerat. Det torde nämligen förutsätta upprättandet av en central statlig semesteranstalt. Systemet med en viss längre kvalifikationsperiod är däremot enkelt att tillämpa. Staten behöver icke ingripa i administrationen. Beroende på kvalifikationsperiodens längd lämnas emellertid en större eller mindre del av arbetstagarna utan rätt till semester. Skulle sålunda som i tidigare framlagda lagförslag och i konventionsförslagen kvalifikationsperioden bestämmas till ett år, komme detta att medföra, att endast helårsanställda arbetstagare skulle kunna bli berättigade till semester. Sättes kvalifikationsperiodens längd till sex eller fyra månader, blir givetvis ett större antal semesterberättigade. I vilket fall som helst komma sådana arbetstagare, som regelbundet hava endast kortare arbetsanställningar hos växlande arbetsgivare, att lämnas utanför genom detta system.

Jag är icke för närvarande beredd att förorda ett system med en central semesteranstalt eller med semesterkassor. Som skäl härför får jag åberopa, vad de sakkunniga i denna punkt anför. Förutom samverkande byggnadsfackförbundens centralråd har icke heller någon av de myndigheter och organisationer, som yttrat sig över betänkandet, uttalat sig för detta system. Jag förordar i stället, att lagstiftningen utformas i enlighet med systemet med viss i lagen fixerad minsta kvalifikationsperiod. Skulle det emellertid under lagens tillämpning visa sig, att större olägenheter skulle uppkomma genom lagens konstruktion, torde systemet med semesterkassor få upptagas till omprövning.

Det av de sakkunniga föreslagna systemet med en kvalifikationsperiod, hänförande sig till anställningen såsom sådan, och med en kombination av krav på att arbete utförts under viss tid av kvalifikationsperioden samt med semesterrättens beräkning med hänsyn till anställnings- och arbetsförhållandena under föregående kalenderår är enkelt i sina huvuddrag och lätt att tillämpa. Mot huvudtankarna i systemet hava icke heller anmärkningar framställts i yttrandena. Jag kan i princip ansluta mig till de sakkunnigas förslag.

Kvalifikationsperiodens längd har av de sakkunniga föreslagits till fyra månader. Häremot har kritik anförts i ett flertal yttranden i samband med yrkanden om utsträckning av periodens längd till en tid varierande i olika yttranden mellan sex månader och ett år. För min del anser jag de sakkunnigas förslag om fyra månader vara i och för sig väl avvägt, och jag skulle därför

trots de framställda erinringarna hava varit beredd att tillstyrka förslaget i denna del. Det är även att märka, att socialstyrelsen ansett den föreslagna kvalifikationsperioden vara lämplig. Emellertid föreligga vissa omständigheter, vilka inverka på frågans bedömande och äro så betydelsefulla, att jag icke ansett mig böra nu ifrågasätta en så kort kvalifikationsperiod som den av de sakkunniga föreslagna.

De omständigheter, som jag syftar på, äro svårigheterna att vid en kvalifikationsperiod om fyra månader tillämpa lagen å vissa yrkesgrupper, framför allt betskötarna och skogsarbetarna. Vad betskötseln beträffar äro, såsom svenska lantarbetsgivareföreningen framhåller, förhållandena sådana, att beting av en person tecknas i fråga om skötseln av en viss areal betor. I arbetet deltaga ofta icke blott arbetstagaren själv utan även ett flertal familjemedlemmar. Tiden för arbetets utförande varierar, bland annat efter väderleksförhållandena, men håller sig omkring fyra månader. Enligt sakkunnigförslagets bestämmelser skulle mängden av det utförda arbetet evalveras för att man skulle få fastställt, huruvida arbetet utförts under minst den tid, som föreskrives i förslaget. Lantarbetsgivareföreningen har om möjligheten att tillämpa sakkunnigförslaget å betskötseln som om-döme uttalat, att lagen komme att medföra kaos å detta område. Inom skogsbruket föreligga i viss mån liknande vanskligheter. Sveriges skogsägareförbund har sålunda kraftigt betonat de betydande svårigheter, som skulle uppkomma vid en evalvering av det utförda arbetets mängd till arbetade dagar. Förbundet har bland annat framhållit, att det ofta vore direkt beroende på vederbörande huggares gottfinnande, huruvida arbetet komme att draga ut på tiden, så att bestämmelsen om fyra månaders anställning bleve uppfylld. Vidare har förbundet framhållit, att dagsverkslistor icke fördes inom skogsbruket och att arbetsgivarna över huvud saknade möjlighet till kontroll å arbetet. Jämväl domänstyrelsen har understrukit de vanskligheter, som en tillämpning av sakkunnigförslaget skulle medföra inom skogsbruket.

De gjorda anmärkningarna synas förtjäna beaktande. För att i tillfredsställande grad undanröja svårigheterna anser jag mig böra förorda ett utsträckande av kvalifikationsperioden från fyra till sex månader. Vid bifall härtill komma praktiskt taget alla betskötarna att falla utanför lagen liksom även de flesta skogsarbetarna. Ehuruväl jag anser, att en kvalifikationsperiod om fyra månader skulle vara lämplig för sådana arbetstagare, som utföra sitt arbete under arbetsgivarens kontroll, har jag likväl icke velat dela arbetstagarna i två grupper med skilda kvalifikationsperioder. Jag förordar därför, att kvalifikationsperioden sex månader skall gälla för alla arbetstagare. Att de flesta skogsarbetarna genom utsträckningen av kvalifikationsperioden komma att falla utanför lagen är enligt min mening beklagligt men lär vara oundvikligt, då det synes angeläget att undvika bestämmelser, som kunna förutses giva upphov till svårlösta tvister. Jag vill emellertid betona, att förhållandena i nu berörda avseende böra följas med uppmärksamhet. Skulle det visa sig, å ena sidan att svårigheterna vid tillämpningen av lagen å skogsarbetare, som trots förlängningen av kvalifikationsperioden bliva berättigade till semester, väsentligen överdrivits, och å andra sidan att allt för många arbetstagare genom den utsträckta kvalifikationsperioden komma att gå förlustiga semester-rätt, torde en minskning av kvalifikationsperioden böra övervägas.

Då kvalifikationsperioden av de sakkunniga föreslagits till fyra månader, hava de härmed icke avsett kalendermånader, utan villkoret skulle vara uppfyllt genom en anställning, som varade exempelvis från den 15 maj till den 15 september. Antalet semesterdagar skulle däremot beräknas per kalendermånad. Arbetsdomstolens ordförande har i sitt yttrande anmärkt, att man därigenom i

lagen införde två olika månadsbegrepp, och har förordat, att man i stället skulle utföra kvalifikationsperioden i visst antal dagar. I enlighet härmed har kvalifikationsperioden i departementsförslaget bestämts till 180 dagar. Jag vill därvid särskilt framhålla, att även en bestämmelse om en kvalifikationsperiod av »ett halvt år» ur samma synpunkter skulle vara olämplig, enär eljest i lagen talas om kalenderår.

Utskottet.

Utskottet förordar i likhet med departementschefen, att såsom villkor för semesterrätt skall bestämmas en viss längre tids anställning hos samma arbetsgivare. Utskottet är alltså icke berett att förorda ett system med en central semesteranstalt eller med semesterkassor ordnade av det allmänna. Ej heller kan utskottet tillstyrka det i motionerna II: 487 och II: 497 framställda yrkandet om utredning i detta ämne. Därest det under lagens tillämpning skulle visa sig, att större olägenheter skulle uppkomma genom lagens konstruktion, torde såsom departementschefen framhållit frågan om inrättande av semesterkassor böra upptagas till förnyat övervägande.

I fråga om kvalifikationsperiodens längd vill utskottet, under hänvisning till vad departementschefen anfört, tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, att denna period skall omfatta minst etthundraåttio dagar. Utskottet kan sålunda icke förorda de i vissa här ovan nämnda motioner gjorda yrkandena, att kvalifikationsperioden måtte bestämmas till andra tider än vad i propositionen föreslagits.

Genom en kvalifikationsperiod av den förordade utsträckningen komma åtskilliga arbetstagargrupper att uteslutas från de förmåner, som genom lagen givas åt övriga arbetstagare. Möjlighet föreligger dock för dessa grupper att genom förhandlingar med arbetsgivarna söka bilda särskilda semesterkassor. Därest sådana av arbetsgivarna i samråd med arbetarna bildade kassor komma till stånd inom yrken, där en sammanhängande anställningstid om sex månader i allmänhet icke uppnås, kunna jämväl dessa arbetare erhålla semester i proportion till av dem utfört arbete.

Beträffande den i 3 § andra stycket första punkten givna bestämmelsen, att överlåtelse av företag eller fartyg icke må inverka på arbetstagarens rätt till semester, vill utskottet anföra följande.

Därest exempelvis en jordbruksfastighet överlåtes, måste detta betecknas såsom en överlåtelse av ett företag. Kvalifikationsperioden avbrytes alltså icke för en å egendomen anställd arbetstagare, som övergår i den nye arbetsgivarens tjänst. Den nye ägaren blir på grund av ifrågavarande bestämmelse skyldig att bereda arbetstagaren semester, belöpande även å tiden före förvärvandet av egendomen. Denna skyldighet inträder jämväl om förvärvet skett genom inrop på exekutiv auktion. På grund av förevarande bestämmelse måste nämligen en skyldighet att svara för tidigare upplupen semesterrätt anses åvila inroparen.

Den skyldighet att svara för upplupen semesterrätt, som alltså åvilar den som förvärvar ett företag, kan emellertid icke föranleda, att överlåtaren utan vidare är fri från skyldigheten jämlikt 12 § att utgiva ersättning till arbets-

tagaren för icke åtnjuten semester eller semesterlön. I praktiken kommer en arbetstagare givetvis att i regel hänvända sig till den nye arbetsgivaren för att utfå sina semesterförmåner.

4 §.

De i denna paragraf givna bestämmelserna angående semesterns längd innebära, att en arbetstagare, som fyller kvalifikationsvillkoren, äger rätt till semester med en dag per kalendermånad som anställningen varat. Helårsanställda arbetstagare äga alltså rätt till tolv dagars semester.

I *motionen II: 496* hemställas, att 4 § första stycket erhåller följande lydelse: »Semester utgår för kalenderår och omfattar minst tolv dagar.»

De grundläggande bestämmelserna för rätt till semester äro uppbyggda med utgångspunkt från att förvärvet av semesterrätt skall beräknas per månad. Utskottet kan icke tillstyrka det motionsvis framförda yrkandet, att semestern alltid skall utgöra minst tolv dagar.

Utskottet.

Enligt de givna kvalifikationsvillkoren är första kravet för att rätt till semester skall inträda, att arbetstagaren innehaft sin anställning hos arbetsgivaren sedan minst etthundraåttio dagar. Detta villkor har kombinerats med ett krav på att visst arbete skall hava utförts. Kombinationen av villkoren om viss tids anställning och viss tids arbete är utförd på sådant sätt, att semesterrett föreligger med en dag för kalendermånad, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete å minst aderton dagar. Tid för frånvaro från arbete har i vissa fall jämförts med arbetad tid. Detta gäller tid, varunder arbetstagaren åtnjuter semester eller varit oförmögen till arbete på grund av olycksfall i arbetet eller sådan sjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, eller fullgjort i värnpliktslagen föreskriven repetitionsövning eller landstormsrepetitionsövning eller landstormsbefälsövning.

I *motionerna I: 352 och II: 506*, vilka äro likalydande, yrkas, att som betingelse för rätten att erhålla semester för kalendermånad uppställas, att arbete för arbetsgivarens räkning under månaden utförts under ett timal, som motsvarar arbete i arbetarens vanliga sysselsättning under tre veckor med sedvanlig ordinarie arbetstid.

I *motionen II: 485* yrkas sådan ändring i propositionen, att rätt till semester skall föreligga för kalendermånad, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete under minst sexton dagar. I andra hand yrkas i *motionen* sådant tillägg till förslaget, att under kalendermånad utfört arbete för arbetsgivarens räkning under sexton dagar och minst etthundratjugo arbetstimmar skall vara likvärdigt med i lagen stadgade aderton arbetsdagar och sålunda berättiga till semester för månaden.

I *motionen II: 497* föreslås, att rätt till semester skall föreligga för kalendermånad, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete å minst sex dagar.

I motionen *II: 496* föreslås följande lydelse av förevarande bestämmelser: »Har arbetstagaren under nästföregående år på grund av annan omständighet än sjukdom, olycksfall eller värnplikstjänstgöring åtnjutit begärd ledighet under mer än 24 söckendagar, minskas semestern med en dag för varje påbörjad ledighetsperiod om tjugofyra dagar.»

De sakkunnigas förslag skilde sig från bestämmelserna i propositionen huvudsakligen därutinnan, att de sakkunniga icke privilegierat tid för landstormsrepetitionsovning och landstormsbefälsövning.

För *yttrandena* i detta ämne redogöres å sid. 141 och 142 samt 146 och 147 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat följande:

Den av de sakkunniga förordade kombinationen mellan viss tids anställning och det därunder utförda arbetet synes mig vara lämpligt avvägd. Uppenbarligen bliva bestämmelserna om att visst arbete skall hava utförts lättast att i praktiken tillämpa, om de såsom i sakkunnigförslaget hänföra sig till förhållandena under varje kalendermånad. Jag vill ingalunda bestrida, att icke därigenom kan, såsom framhållits av bland annat svenska arbetsgivareföreningen, uppkomma vissa ojämnheter. Den av föreningen förordade bestämmelsen med sammanräknande under hela kvalifikationstiden av samtliga dagar för bortovaro från arbetet synes vara besvärligare att tillämpa än sakkunnigförslagets enkla regel och lär dessutom i vissa fall kunna drabba arbetstagaren för hårt. Om nämligen antalet dagar, som skola borträknas, under ett helt kalenderår endast uppgår till tjugofyra, eller alltså i genomsnitt två per månad, synes arbetstagaren skäligen ej böra vidkännas något avdrag å semesterrätten. Jag förordar därför sakkunnigförslaget i denna del.

De sakkunniga hava i motiveringen anført, att såsom arbetad dag bör räknas även dag, under vilken arbetstagaren utfört arbete för arbetsgivarens räkning endast en del av den normala arbetstiden. Sveriges lantarbetsgivareförening har häremot anført, att en sådan bestämmelse vore orimlig att tillämpa inom jordbruket, där det ofta förekomme, att en arbetstagare vissa dagar finge uträtta endast någon smärre syssla, såsom mjölkkörning eller dylikt. Jag kan för min del icke finna vad föreningen sålunda anført vara bärande. Jag vill nämligen erinra om att en bisyssla enligt förslaget icke berättigar till semester. Förutsättningen för tillämpningen av vad de sakkunniga anført är alltså, att det är fråga om en arbetstagare, som är fortlöpande anställd hos en arbetsgivare, och att denna anställning utgör arbetstagarens huvudsakliga sysselsättning, men att det utförda arbetet vid något tillfälle tagit endast någon kortare tid i anspråk. Som ett praktiskt exempel inom jordbruket kan jag välja en arbetstagare, som normalt under en kalendermånad för arbetsgivarens räkning utför femton fulla dagsverken. För den händelse han genom mjölkkörning eller eventuellt andra småsysslor skulle kunna fylla ut antalet arbetade dagar till aderton, skulle semesterrätt för sådan månad kunna inträda för honom. Jag kan icke anse detta vara olämpligt. Har en hos en arbetsgivare anställd arbetstagare under viss dag verkligen använts till arbete, synes det vara rimligt, att en sådan dag också får tillgodoräknas honom för beräkning av semesterrätt.

De sakkunniga hava förordat, att frånvaro från arbete under vissa omständigheter skall jämföras med arbetad tid. Jag har icke någon erinran

härutinnan att göra mot sakkunnigförslaget men förordar, att som privilegierad tid skall räknas jämväl sådan landstornsrepetitionsövning och landstorns-befälsövning, som omnämnes i värnpliktslagen. Jag skulle vidare gärna hava sett, att det varit möjligt att med någon tidsbegränsning privilegiera jämväl havandeskap ävensom annan sjukdomstid än den i sakkunnigförslaget omnämnda. I likhet med de sakkunniga befarar jag emellertid, att en bestämmelse härom skulle medföra risk för uppsägning från arbetsgivarnas sida. Med anledning av vad svenska lantarbetstygareföreningen anfört om att semestertid icke borde få räknas såsom privilegierad tid, vill jag framhålla, att en sådan privilegiering självfallet måste ske. Eljest komme ju lagen icke att, bortsett från det första tillfälle då en arbetstygare i en anställning åtnjuter semester, giva honom tolv dagars utan i allmänhet endast elva dagars semester. Försäkringsrådet och svenska arbetsstygareföreningen hava anmärkt mot att en arbetstygare, som varit frånvarande från arbetet på grund av olycksfall i arbetet, skulle komma i en bättre ställning än övriga hos samma arbetsstygare anställda arbetstygare, för den händelse under hans bortovaro permittering måst äga rum. En sådan följd av de givna bestämmelserna bör givetvis undvikas. Jag förordar därför, att i lagen intages en bestämmelse om att privilegierad tid icke må medräknas, för den händelse det är uppenbart, att arbete eljest icke kunnat beredas arbetstygaren under sådan tid. Denna formulering av föreskriften har valts för att betona, att arbetsstygaren måste kunna klart visa, att arbete icke kunnat beredas vederbörande, om hindret icke förelegat. Exempelvis en sådan omständighet som att under hindrets fortvaro endast några få man permitterats bör alltså ej få föranleda, att tiden för frånvaron ej skulle bliva jämställd med arbetad tid. Den förordade särbestämmelsen synes icke böra avse semestertiden själv, vilken alltså under alla förhållanden bör få jämställas med arbetad tid.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att kombinationen av villkoren om anställningstid och arbetad tid bör ske genom en föreskrift om att semesterrätt föreligger för månad, under vilken arbetstygaren utfört arbete å visst antal dagar. Däremot synes icke en avdragsregel böra lämnas med hänsyn till sammanlagda antalet dagar för frånvaro under helt år, då, såsom departementschefen anfört, en sådan bestämmelse i många fall kan drabba arbetstygaren för hårt. Det kan vidare enligt utskottets uppfattning icke vara lämpligt, att man hänför villkoret om viss arbetad tid till antalet per månad utförda arbetstimmar. Anledningen härtill är, att såsom allmän förutsättning för beräkning av arbetad tid gäller, att varje dag, under vilken arbete — låt vara endast en kortare tid — utförts, skall anses såsom arbetsdag. Någon rubbning i denna princip kan utskottet icke tillstyrka.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet avstyrka de i motionerna I: 352, II: 506 och II: 496 i förevarande fråga gjorda yrkandena.

Utskottet anser sig av vissa skäl icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om att aderton dagars arbete måste hava utförts per kalendermånad, för att semesterrätt skall inträda. Hänsyn synes nämligen böra tagas till sådana arbetstygare, som på grund av arbetsbrist eller andra orsaker fått den ordinarie arbetstiden nedsatt. En vanlig form för korttidsarbete är, att arbetet bedrivs under fyra dagar per vecka. Korttidsarbete av denna beskaffenhet förekom ofta under den senaste krisen. Det har förekommit, att arbetstiden för stora

Utskottet.

grupper av arbetare flera år i sträck blivit nedsatt till endast fyra dagar per vecka. Om kravet på aderton dagars arbete per månad upprätthålles, erhålla dessa korttidsarbetare semesterrätt endast för ett fåtal månader. Utskottet anser det därför vara skäligt, att kravet nedsättes till att avse endast sexton arbetsdagar. Därigenom erhålla korttidsarbetare, som endast hava fyra dagars arbete per vecka, semesterrätt för samtliga månader av anställningstiden. Erinras må, att semesterrätt enligt åtskilliga nu gällande kollektivavtal föreligger redan vid en arbetstid av fyra dagar per vecka. Utskottet får alltså, med avstyrkande av det i motionen II: 497 gjorda yrkandet, tillstyrka vad som i första hand yrkas i motionen II: 485.

Beträffande frågan om vilka orsaker till frånvaro från arbete, som böra jämföras med arbetstid, vill utskottet, med avstyrkande av yrkandet i motionen II: 496, på av departementschefen anförda skäl tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

I de likalydande *motionerna I: 352 och II: 506* yrkas, att i semestertiden skola inbegripas helgdagar och sedvanliga fridagar.

I samband härmed vill utskottet upptaga det i motionen *II: 491* gjorda yrkandet, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att utredning verkställas i fråga om en kalenderreform i syfte att minska antalet av de nuvarande helgdagarna.

De sakkunnigas förslag innebar, att söndagar icke skulle inräknas i semestern men att detta däremot skulle ske med helgdagar eller sedvanliga fridagar, då de inföllo under semestern.

För *yttrandena* i dessa frågor redogöres å sid. 223—225 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat följande:

I och för sig måste den av de sakkunniga förordade regeln, att helgdagar och sedvanliga fridagar skola inräknas i semestern, anses vara välgrundad. Arbetstagarna erhålla nämligen ändock alltid minst två veckors ledighet, vilket är ändamålet med lagstiftningen. Bestämmelsen är även fördelaktig för industrien, som därigenom kan erhålla något flera arbetsdagar om året. Då jag likväl icke anser mig böra förorda de sakkunnigas förslag, är det beroende på att jag vill undvika bestämmelser, som kunna föranleda, att semestern för flertalet arbetstagare komme att koncentreras kring de stora högtiderna eller till midsommarveckan. En anhopning av semestern till samma tidrymd för flertalet arbetstagare måste nämligen ur skilda synpunkter anses vara olycklig. Med hänsyn härtill har jag funnit mig böra tillstyrka en bestämmelse om att helgdagar och sedvanliga fridagar i likhet med söndagar icke skola inräknas i semestern.

I anledning av diskussionen om borttagande av vissa helgdagar vill jag framhålla, att denna fråga för sin lösning kräver en längre tids utredning med hänsynstagande till skilda faktorer. Jag vill även erinra om att ett borttagande av helgdagar kräver medverkan av kyrkomötet. Skäl torde icke förefinnas att låta en lagstiftning om semester avvakta lösandet av den nu berörda frågan.

På sätt även departementschefen anført måste det i och för sig anses vara lämpligt, att helgdagar och sedvanliga fridagar skola inräknas i semestern. Arbetstagaren erhåller ju även om så är förhållandet minst två veckors vila, vilket är syftet med lagen. Att helgdagar och sedvanliga fridagar inräknas i semestern är av ett betydande värde för näringslivet, som därigenom erhåller flera produktionsdagar. Därmed ökas möjligheterna för näringslivet att anpassa sig efter de ökade omkostnaderna. En bestämmelse om inräknande av helgdagar i semestern är jämväl fördelaktig för sådana arbetstagare, som utföra sitt arbete mot timlön eller ackord, då nämligen särskild betalning i sådant fall erhålles för helgdagen. De nu nämnda skälen måste tillmätas större betydelse än fruktan för en koncentration av semestern till de större helgerna. Utskottet vill därför förorda, att helgdagar och sedvanliga fridagar i princip skola inräknas i semestern. Denna regel torde emellertid, såvitt angår helgdagar, böra vidkännas ett undantag.

Det är nämligen nödvändigt att härvidlag beakta en omständighet. Jämlikt 6 § andra stycket har undantag från skyldigheten att utgiva semester i ett sammanhang lämnats beträffande arbetstagare vid jordbruket jämte därtill hörande binärningar och trädgårdsskötsel samt beträffande hembiträde i lant-hushåll. Den av utskottet förordade bestämmelsen skulle med hänsyn härtill kunna missbrukas på sådant sätt, att semestern för de nu nämnda arbetstagarna utlades å de särskilda helgdagarna. Flertalet arbetstagare vid jordbruket torde dessutom vara årsavlönade, och de skulle alltså icke ens erhålla någon ökad inkomst, därest semestern förlades till årets olika helgdagar. Därmed skulle värdet av reformen för arbetstagarna inom jordbruket praktiskt taget försvinna. Möjligheten till missbruk av lagens bestämmelser i den riktning utskottet nu skisserat måste förhindras. Efter övervägande av frågan vill utskottet förorda, att bestämmelsen om inräknande av helgdagar i semestern utformas på sådant sätt, att dessa dagar ej skola inräknas i semestern, såframt denna utgår med mindre antal dagar i en följd än sex. Av den förordade bestämmelsen följer direkt, att helgdagar skola inräknas i semestern, därest denna utgår med minst sex dagar i en följd.

I fråga om begreppet sedvanliga fridagar vill utskottet anföra följande. Sedan den 1 maj numera jämställts med helgdag, torde det näppeligen finnas någon dag, som mera allmänt är fridag för alla yrkesområden. Uttrycket sedvanlig fridag synes därför böra tolkas så, att sedvänjan skall föreligga inom vederbörande yrkesområde med hänsyn tagen jämväl till de speciella ortsförhållandena.

Utskottet anser sig härigenom hava besvarat motionerna I: 352 och II: 506 i denna punkt.

I anledning av motionen angående utredning om borttagande av vissa helgdagar vill utskottet uttala, att denna fråga otvivelaktigt är förtjänt av uppmärksamhet. Då det emellertid icke kan anses vara lämpligt att i detta sammanhang upptaga frågan till närmare undersökning, anser utskottet skäl icke föreligga för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i ämnet. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen II: 491.

6 §.

Bestämmelserna angående semesterns förläggning under året innebära, att arbetsgivaren tillerkänts rätt att avgöra, när semester skall utgå. Arbetsgivaren bindes emellertid härvid genom en föreskrift att semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstagaren. Från bestämmelsen om att semestern skall utgå i ett sammanhang har undantag lämnats beträffande arbetstagare vid jordbruket jämte därtill hörande binäringar och trädgårdsskötseln samt beträffande hembiträde i lanthushåll. Någon bestämmelse om att semestern skall förläggas till vissa månader av året har icke intagits i propositionen.

I de likalydande *motionerna I: 352 och II: 506* yrkas, att den ovillkorliga skyldigheten att förlägga semestern i ett sammanhang skall utgå och ersättas med bestämmelse av innehåll, att semestern om möjligt bör utgå i ett sammanhang.

I motionen *II: 490* hemställs, att ett tillägg måtte fogas till undantaget för arbetstagare vid jordbruket m. fl. yrkesområden av följande lydelse: »Med avseende på nämnda arbetstagare skall dock iakttagas, att minst hälften av antalet semesterdagar skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstagaren.»

I *motionerna I: 346 och II: 501*, vilka äro likalydande, yrkas, att semestern skall utgå i ett sammanhang under tiden den 2 maj—30 september, såframt icke särskilda skäl av driftmässig eller samhällsviktig natur tala däremot eller med mindre överenskommelse träffats med arbetstagaren eller hans organisation om annan ordning.

I motionen *II: 496* föreslås, att semestern skall utgå i ett sammanhang under tiden den 2 maj—30 september, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstagaren. Det i propositionen föreskrivna undantaget från skyldighet att utgiva semestern i ett sammanhang har jämväl medtagits av dessa motionärer, vilka däremot icke föreslå något undantag från skyldigheten att förlägga semestern till tiden den 2 maj—30 september.

I motionen *II: 497* göres på denna punkt samma hemställan som i motionen *II: 496*.

De sakkunnigas förslag innebar, att semestern skulle utgå i ett sammanhang under tiden den 2 maj—30 september, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstagaren. Från föreskriften om semesterns förläggning i ett sammanhang och under viss period av året gavs undantag beträffande arbetstagare vid jordbruket jämte därtill hörande binäringar samt trädgårdsskötseln, hembiträde i lanthushåll, å fartyg anställd arbetstagare samt arbetstagare vid företag inom annat yrkesområde, där en förläggning av semestern till nämnda period av året skulle med hänsyn till arbetets säsongbetonade natur eller av andra omständigheter vara för arbetsgivaren uppenbart olämplig.

För *yttrandena* i detta ämne redogöres å sid. 167—174 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat följande:

Det måste i och för sig anses vara önskvärt, att arbetstagarna i allmänhet erhålla sin semester under sommarmånaderna. Med hänsyn till de klimatiska förhållandena i vårt land är det nämligen endast under denna tid, som semestern för flertalet arbetstagare kan utnyttjas till verklig rekreation. Emellertid är det uppenbart, att det med hänsyn till viktiga samhällsfunktioner och näringslivets intressen icke är möjligt att bereda semester under sommaren för samtliga arbetstagare. De sakkunniga hava även förordat åtskilliga undantag från den av dem föreslagna huvudregeln, att semestern skall utgivas under tiden den 2 maj—30 september. Av vad som anföres i yttrandena framgår emellertid, att dessa undantag måste högst avsevärt utvidgas, för den händelse man önskar bibehålla bestämmelsen om en jämförelsevis kort period, till vilken semestern skall förläggas. Att på ett lämpligt och rättvist sätt avgränsa de yrkesområden, som skulle undantagas från huvudregeln, bleve uppenbarligen mycket svårt. Man måste emellertid erkänna, att det även för arbetsgivarna inom sådan del av näringslivet, för vilken något speciellt undantag icke påyrkats, komme att uppstå betydande svårigheter att inpassa semestern för samtliga arbetstagare under en period av fem månader. Dessa svårigheter skulle kunna tänkas föranleda en benägenhet hos industrien att i allmänhet utgiva semester på en gång till samtliga vid ett företag anställda arbetstagare. Med hänsyn till den därav föranledda produktionsminskningen kan ett sådant system icke anses vara önskvärt. Jag har därför efter övervägande av de olika på frågan inverkan omständigheterna ansett det vara lämpligast, att i lagen icke intages någon bestämmelse om viss semesterperiod. Jag utgår emellertid från att frågan om semesterns förläggning under året upptages till förhandlingar mellan parterna och att därvid arbetstagarna i möjligaste mån beredas semester under sommarmånaderna.

Jag har redan tidigare uttalat min anslutning till vad de sakkunniga yttrat om att den bästa rekreationen nås genom en sammanhängande ledighet av ej allt för kort varaktighet. Den av de sakkunniga förordade bestämmelsen om att semestern skall utgivas i ett sammanhang synes därför enligt min mening vara välbetänkt. Några allvarliga anmärkningar mot denna bestämmelse hava icke heller anförts i yttrandena. Särskilt må framhållas, att möjlighet till undantag från bestämmelsen finnes, därest överenskommelse kan träffas mellan parterna. Endast för arbetstagare vid jordbruket och dess binärningar samt inom trädgårdsskötseln ävensom för hembiträden i lanthushåll har jag ansett det nödvändigt att införa uttryckligt undantag i lagen.

Den givna regeln om att semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagarna, måste för dessa vara av ett betydande värde. Ej heller kan föreskriften anses innebära någon oskäligen börda å arbetsgivarna. Utskottet kan därför icke tillstyrka det i motionerna I: 352 och II: 506 gjorda yrkandet om att skyldigheten att förlägga semestern i ett sammanhang skall utbytas mot en föreskrift att semestern »om möjligt bör» utgå i ett sammanhang. Om en arbetsgivare i ett särskilt fall anför giltiga skäl för en uppdelning av semestern, lära säkerligen arbetstagarna icke komma att motsätta sig ett sådant önskemål.

I likhet med de sakkunniga och departementschefen anser utskottet det vara nödvändigt, att ett undantag från skyldigheten att utgiva semestern i ett

Utskottet.

sammanhang stadgas beträffande arbetstagare vid jordbruket och därmed likartade yrkesområden. Trots de starka skäl, som onekligen tala för att även jordbruksarbetarna skola erhålla åtminstone viss del av semestern i en följd, har utskottet likväl icke ansett sig kunna tillstyrka yrkandet i motionen II: 490, att minst halva antalet semesterdagar skall utgå i en följd för arbetstagare vid jordbruket. Utskottet förutsätter emellertid, att arbetsgivarna inom jordbruket låta sig angeläget vara att i den utsträckning så är möjligt tillmötesgå arbetstagarnas berättigade önskemål och att i varje fall någon försämring i den enligt kollektivavtal eller eljest tillämpade ordningen icke vidtages.

Utskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka de motionsvis framförda yrkandena om att särskilda bestämmelser skola införas i lagen angående förläggning av semestern till viss tid av året. Väl måste med den i motionerna I: 346 och II: 501 givna formuleringen den mot sakkunnigförslaget anförda kritiken om en alltför snäv avgränsning av undantagen från bestämmelserna om den legala semesterperioden vara undanröjd. Emellertid tala ändock övervägande skäl mot införandet av en föreskrift om bestämd semesterperiod. Arbetstillgången är nämligen störst under sommarmånaderna. Brist föreligger numera på yrkesarbetare under högsäsongen. Ett starkt intresse föreligger att sprida semestern under en längre tidrymd för att därigenom möjliggöra fortlöpande drift och undvika driftavbrott. Försiktigheten bjuder alltså, att man icke lagligen föreskriver, att semestern alltid skall förläggas till sommarmånaderna. Det bör därför liksom hittills ankomma på parterna å arbetsmarknaden att genom överenskommelse ordna frågan om tidpunkten för semesterns förläggning.

Under återopande av det anförda får utskottet avstyrka de i motionerna I: 346, II: 501, II: 496 och II: 497 gjorda yrkandena.

I tredje stycket av förevarande paragraf stadgas, att semestern icke utan arbetstagarens medgivande må förläggas till tid, då arbetstagaren i samband med havandeskap avhåller sig från arbete eller är oförmögen till arbete på grund av olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom eller fullgör repetitionsövning, landstormsrepetitionsövning eller landstormsbefälsövning.

Utskottet vill beträffande denna bestämmelse anföra följande.

Om ett olycksfall i arbetet inträffar eller en yrkessjukdom utbryter efter fastställandet av semesterplan inom ett företag men före semesterns början för arbetstagaren, måste arbetsgivaren anses vara bunden av lagbudet. Han blir sålunda skyldig att beträffande denna arbetstagare förlägga semestern till annan tid. Om en yrkessjukdom däremot utbryter efter semesterns början bör arbetstagaren icke därå få grunda ett krav på att avbryta semestern och erhålla denna vid en senare tidpunkt.

8 §.

De i denna paragraf givna reglerna angående semesterlörens beräkning innebär följande. För arbetstagare, som är avlönad med tidlön, beräknad för vecka eller längre tid, inträder icke någon skillnad i inkomsthanseende genom semestern. Han uppbär alltså under semestertiden den därå belöpande

lönen. För övriga arbetstagare skall lönen för varje semesterdag utgå med ett belopp, som motsvarar arbetstagarens genomsnittliga inkomst per arbetsdag under kvalifikationstiden. Denna bestämmelse medför, att ackordsinkomst jämväl kommer att inverka å semesterlörens storlek. Däremot skall hänsyn icke tagas till lön, som utgått för övertidsarbete. Beträffande kostersättning stadgas, att arbetstagare, som är i arbetsgivarens kost men under semestern icke till någon del uttager denna förmån, skall äga rätt till skäligen ersättning för kosten.

I de likalydande *motionerna I: 352 och II: 506* yrkas, att tidlönen i den omfattning sådant är möjligt skall läggas till grund för ersättningens beräkning.

I motionen *I: 351* hemställes, dels att tidlönen lägges till grund för semesterlönen i alla de fall, då tidlön på grund av avtal eller eljest förekommer, dels ock att värderingen av naturaförmån fixeras genom hänvisning till de vid inkomsttaxeringen följda normerna.

I motionerna *I: 346 och II: 501*, vilka äro likalydande, yrkas, att semesterlönen skall beräknas i enlighet med de sakkunnigas förslag.

Det av *de sakkunnigas majoritet* förordade förslaget angående semesterlörens beräkning överensstämmer med propositionen med undantag huvudsakligen däri, att något förbud mot medräkning av övertidsersättning i genomsnittsinkomsten icke lämnades. Två ledamöter av de sakkunniga ansågo emellertid, att semesterlönen alltid borde beräknas efter tidlön, då sådan funnes fastställd.

För *yttrandena* i detta ämne redogöres å sid. 180—188 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat följande:

Enligt min mening böra arbetstagarna under semestern uppbära sin vanliga avlöning, d. v. s. de böra icke under denna tid få vidkännas någon minskning i sina inkomster. Därest denna princip icke tillämpades, skulle semestern icke innebära ledighet med bibehållen lön. Jag vill även påpeka, att en arbetstagare för att kunna på lämpligaste sätt för rekreation tillgodogöra sig sin semester måste vidkännas vissa icke obetydliga kostnader. Detta lär bli fallet, även efter det åtgärder kunna hava vidtagits från det allmännas sida i form av minskning av resekostnader och dylikt. I själva verket är det så, att den som arbetat intensivast under den förflutna tiden bäst behöver komma ifrån den dagliga miljön under semestern och därför också åsamkas de största kostnaderna.

Redan med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag, att den av arbetstagaren intjänade ackordsförtjänsten under kvalifikationstiden bör få öva inflytande vid beräkningen av semesterlörens storlek. För arbetstagare, som utföra sitt arbete mot ackord, är det i de flesta fall en normal företeelse, att inkomsten är väsentligt högre än vad som skulle hava blivit fallet, därest de arbetat mot timlön. Härtill kommer, såsom även de sakkunniga påpekat, att i vissa viktiga kollektivavtal fastställts en timlön, utan att därmed avsetts, att denna timlön i allmänhet skulle användas som basis för avlöning till de arbetstagare, som arbeta mot timlön. Under sådana omständigheter kan det icke heller anses skäligt, att semesterlönen skall bestämmas med hänsyn till en timlön av dylik art.

Det mot sakkunnigförslaget i denna del anförda skälet, att det ej skulle vara lämpligt, att arbetskamrater under semestern skulle åtnjuta olika hög lön, kan jag icke tillmäta någon betydelse. Detta förhållande kan nämligen på intet sätt anses vara märkligare än att arbetskamraterna under den tid de utföra samma slags arbete uppbära olika hög lön. Så vitt jag kan finna, måste alla arbetare erkänna systemet med en beräkning av semesterlönen efter ackordsinkomsten såsom rättvist. Mot att en arbetstagare, som omväxlande arbetar mot timlön och mot ackord, skulle, enligt vad länsstyrelsen i Kristianstads län påpekat, under semestern uppbära högre lön än under de tider, han arbetat mot timlön, synes mig någon befogad erinran icke kunna göras. I vart fall uppbär ju en sådan arbetstagare under semestern lägre lön än under tid, då han arbetat mot ackordslön.

Till de nu anförda skälen för sakkunnigförslagets bestämmelser kommer den mycket stora fördel, som särskilt understrukits av arbetsdomstolens ordförande, att med det förordade systemet utan svårigheter eller orättvisor löses den eljest synnerligen besvärliga frågan om vilken inverkan en förkortad arbetstid per dag skall få på semesterlönens storlek. Att därigenom i vissa fall, såsom arbetsdomstolens ordförande jämväl framhållit, en minskning av semesterlönens storlek kan uppstå, faller av sig självt.

Vad beträffar frågan om övertidsersättningens inverkan å semesterlönens storlek kan jag ej ansluta mig till de sakkunnigas förslag. Övertidsarbete torde i regel vara en tillfällig företeelse och falla så ojämt på olika löntagare, att det icke kan anses vara skäligt, att ersättningen därför medräknas vid beräkandet av semesterlönen. Med hänsyn härtill har jag, i anslutning till vad telegrafstyrelsen anfört, funnit mig böra förorda, att övertidsarbete över huvud icke må tagas i betraktande vid beräkandet av semesterlönen.

Arbetsrådet har ansett, att en viss avtalsfrihet vid semesterlönens bestämmande skulle vara ägnad att underlätta en praktisk lösning av frågan om beräkningen av den genomsnittliga inkomsten för arbetstagare, som åtnjuta drickspengar. Jag utgår från att arbetsrådet härmed icke avsett en sådan avtalsfrihet, som skulle kunna medföra en förändring av grunderna för semesterlönens beräkning. En sådan ordning skulle jag nämligen icke kunna förorda, då semesterlönens storlek därigenom helt bleve beroende av styrkeförhållandet mellan parterna. Däremot är det givet att, om i ett visst fall svårigheter föreligga att beräkna genomsnittsinkomsten för arbetstagarna, parterna äga överenskomma, att den genomsnittliga inkomsten skall anses hava uppgått till visst belopp. Det måste sägas vara synnerligen lämpligt, att sådana överenskommelser i god tid före semesterns åtnjutande träffas mellan parterna.

Det har från flera håll anförts, att betydande administrativa svårigheter genom bifall till sakkunnigförslaget skulle uppstå, särskilt inom byggnadsbranschen. Dessa svårigheter skulle närmast härröra av att några individuella avlöningslistor i allmänhet icke fördes för samtliga arbeten, utan att gemensamma ackord funnes. De sålunda befarade svårigheterna torde säkerligen icke vara av den storleksordning, att därav skulle behöva föranledas någon särskild undantagsbestämmelse. Det administrativa merbesvär, som uppstår genom en redovisning av intjänad avlöning per arbetstagare, är med säkerhet överkomligt. Arbetarna torde sålunda gärna stå till tjänst med uppgifter om fördelning av gemensamma ackord. Att någon arbetstagare efter anställningens upphörande kan få vänta viss tid, innan semesterersättningen fullständigt uträknats, torde icke heller kunna sägas innebära någon mera avsevärd olägenhet.

Då, såvitt jag kan finna, alla såväl logiska som praktiska skäl tala för ett system med beräkning av semesterlörens storlek med hänsyn tagen även till ackordsinkomst, kan jag ej tillmäta någon avgörande betydelse åt vad som från olika håll anförts om den kostnadsökning, som ett dylikt system skulle medföra för arbetsgivarna, och om att systemet hittills icke kommit till allmänare användning.

Ingen erinran har i yttrandena anförts mot förslaget, att ersättning för kost skall utgå under semestern. Att arbetstagaren skall erhålla sådan ersättning är också en given sak, då kosten ofta utgör en väsentlig del av lönen. För egen del kan jag godtaga den av de sakkunniga föreslagna formuleringen av beräkningsgrunden.

De av departementschefen anförda skälen för att ackordsförtjänst skall få öva inflytande å semesterlörens beräkning anser utskottet vara bärande. Utskottet kan alltså icke tillstyrka de i motionerna I: 352, II: 506 och I: 351 framkomna yrkandena om att semesterlönen skall bestämmas med hänsyn till fastställd tidlön.

Vad beträffar yrkandet om att övertidsersättning skall få inverka på semesterlörens storlek vill utskottet i likhet med departementschefen framhålla, att uttagande av övertid i allmänhet är en tillfällig företeelse och att sådant arbete faller ganska ojämnt på arbetstagarna. Ofta är övertidsarbete en konjunktursak. Av dessa skäl avstyrker utskottet de i motionerna I: 346 och II: 501 i förevarande hänseende framförda yrkandena.

Utskottet vill särskilt framhålla, att det icke torde vara möjligt att konstruera ett system för beräkning av semesterlönen, som ur alla synpunkter är logiskt och ägnat att tillfredsställa såväl arbetsgivare som arbetstagare. Ojämnheter i skilda hänseenden finnas i alla system som föreslagits. Man måste därför välja ett system, som kan anses vara praktiskt och samtidigt giva det mest rättvisa utslaget. Detta är enligt utskottets mening fallet med Kungl. Maj:ts förslag.

I fråga om beräkning av värdet av åtnjuten kost är det visserligen lämpligt, att hänsyn tages till det värde, som taxeringsmyndigheterna åsätta sådan förmån. Det kan emellertid icke anses vara praktiskt att lagfästa en dylik regel. Utskottet avstyrker alltså det i motionen I: 351 framförda yrkandet härom.

Då utskottet förordat den ändringen av 4 §, att sedvanliga fridagar skola inräknas i semestern, bör en därav betingad ändring vidtagas i 8 § tredje stycket.

9 §.

I denna paragraf givas särskilda bestämmelser för sådana arbetstagare, som utföra arbetet i sitt hem eller eljest under sådana förhållanden att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande. Det stadgas i paragrafen beträffande dessa arbetstagare, att de icke äro berättigade till semester utan endast till semesterlön. Förutsättningen för att rätt till semesterlön skall inträda är, dels att den allmänna kvalifikationsbestämmelsen om minst etthundraåttio dagars anställning är uppfylld, dels att arbetstagarens

Utskottet.

sammanlagda arbetsinkomst hos arbetsgivaren under kvalifikationstiden uppgår till ett belopp, som minst motsvarar etthundraåtta gånger den genomsnittliga dagsförtjänsten å orten för arbete av ifrågavarande slag under en arbetstid av åtta timmar. Siffran etthundraåtta har erhållits på sådant sätt, att antalet månader i den kortaste kvalifikationsperioden eller sex multiplicerats med antalet dagar, under vilka arbete måste utföras under en månad för att semesterrätt skall föreligga för denna, eller aderton. Därest de nu givna bestämmelserna äro fyllda, utgår semesterlön med fyra procent å sammanlagda arbetsinkomsten hos arbetsgivaren under kvalifikationstiden.

I *motionen II: 496* föreslås följande lydelse av 9 § första och andra styckena:

»Arbetstagare, som icke är fast anställd eller som utför arbetet i sitt hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande, är icke berättigad till semester utan endast till semesterlön.

Sådan förmån utgår, såframt arbetstagarens sammanlagda arbetsinkomst hos arbetsgivaren uppgår till ett belopp minst motsvarande sjuttiofem gånger den genomsnittliga dagsförtjänsten å orten för arbete av den art, varom fråga är. Semesterlönen utgör fyra procent av arbetstagarens sammanlagda arbetsinkomst hos arbetsgivaren.»

De sakkunniga föreslogo beträffande förevarande arbetstagare en regel, att det utförda arbetets mängd skulle evalveras till visst antal arbetade dagar. I övrigt skulle de för övriga arbetstagare givna bestämmelserna gälla även för ifrågavarande grupper.

Yttrandena i denna fråga återfinnas å sid. 142—146 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat följande:

— — — — —

Förutom en utsträckning av kvalifikationsperioden till sex månader har jag med hänsyn till de gjorda anmärkningarna ansett mig böra förorda en ändring av bestämmelsen om evalvering av det utförda arbetets mängd. Sådana arbetare, som icke utföra sitt arbete under arbetsgivarens kontroll, äro med undantag för hemarbetarna i allmänhet icke årsanställda. Det är alltså för deras vidkommande vid tillämpningen av semesterlagen icke fråga om semester utan om semesterlön. Det av de sakkunniga alternativt skisserade systemet med en procentberäkning å lönen, såframt viss minimiinkomst intjänats, har förordats av domänstyrelsen och synes även mig vara att föredraga framför bestämmelsen om evalvering av det utförda arbetet.

Sakkunnigförslaget har därför omarbetats på denna punkt. Enligt 3 § första stycket andra punkten i departementsförslaget skall för nu ifrågavarande arbetstagare icke, såsom för övriga arbetstagare, föreligga rätt till semester utan endast rätt till semesterlön, sedan den grundläggande bestämmelsen om sex månaders anställningstid uppfyllts. I övrigt gäller enligt 4 § 2 mom. såsom förutsättning för inträde av rätt till semesterlön, att arbetstagarens sammanlagda löneförmåner under anställningstiden uppgå till ett belopp, som minst motsvarar 108 gånger den genomsnittliga dagsförtjänsten å orten för sådant arbete, varom fråga är, under en arbetstid av åtta timmar.

Siffran 108 har erhållits på sådant sätt, att det antal dagars arbete, som erfordras för att semesterrätt för viss månad skall föreligga eller aderton, multiplicerats med antalet kvalifikationsmånader eller sex. Jag har för vinnande av enhetliga bestämmelser ansett mig kunna förorda, att dagsförtjänsten skall beräknas efter en arbetstid av åtta timmar, ehuru jag är medveten om att arbetstiden i skogsbruket i Norrland under de mörkaste månaderna icke torde vara så lång. Semesterlönen skall för de arbetstagare, som falla under den nu förordade bestämmelsen, beräknas till fyra procent å hela den under kvalifikationstiden intjänade lönesumman.

På grund av anmärkning från *lagrådet* hava de angående nu berörda arbetstagare givna bestämmelserna, vilka i det till *lagrådet* remitterade förslaget fördelats å flera paragrafer, sammanförts i 9 §.

Motionärerna hava icke framlagt några skäl till stöd för yrkandet om dels att arbetare, som icke äro fast anställda, skola falla under de i förevarande paragraf givna reglerna och dels att minimiförtjänsten för rätt till semesterlön skall sänkas från ethundraåtta till sjuttiofem gånger genomsnittliga dagsinkomsten. Utskottet har icke funnit anledning frångå Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet.

Utskottet vill särskilt framhålla, att den omständigheten, att utskottet tidigare förordat en sänkning av det i 4 § angivna dagantalet från aderton till sexton, ej synes böra föranleda en ändring av bestämmelserna i 9 §. Samma skäl, som föranlett ändringsförslaget beträffande 4 §, föreligga nämligen icke, då fråga är om bestämmelserna angående rätt till semesterlön för hemarbetare och andra arbetstagare, som arbeta utanför arbetsgivarens kontroll.

Utskottet vill till bestämmelserna i förevarande paragraf uttala följande. På grund av anställningsförhållandets art kunna hemarbetare och övriga arbetstagare, som utföra arbetet utanför arbetsgivarens kontroll, icke av arbetsgivaren tvingas att utföra arbete visst antal dagar per år. Arbetstagaren har alltså möjlighet att uttaga ledighet med minst det antal dagar per år, som motsvarar den uppburna semesterlönen. Det av lagtekniska skäl föranledda stadgandet i paragrafen, att de där nämnda arbetstagarna icke äga rätt till semester, bör därför icke så förstås, att de icke böra uttaga ledighet i samband med erhållandet av semesterlön.

10 §.

Undantag från den ovillkorliga rätten att erhålla semester har i denna paragraf stadgats för sådana arbetstagare vid jordbruk, som uteslutande användas till djurskötsel. Arbetsgivaren är beträffande dem berättigad att i stället för semester utgiva ersättning med belopp motsvarande vad arbetstagaren skulle ha erhållit i semesterlön.

I *motionerna II: 490 och II: 497* yrkas, att 10 § måtte utgå ur lagen.

Paragrafen saknar motsvarighet i *de sakkunnigas* förslag.

Vad som i *yttrandena* berör detta ämne återgives å sid. 104 och 105 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför följande:

Vad svenska lantarbetsgivareföreningen anført om djurskötarna är av beskaffenhet att böra föranleda en särbestämmelse för denna grupp av arbetstagare. I vissa fall lär det nämligen vid semesterledighet för dem kunna uppstå avgörande svårigheter att erhålla vikarierande arbetskraft. Skäl synas dock icke föreligga att helt undantaga dem från lagstiftningens tillämpningsområde. De torde emellertid, därest de icke kunna utfå ledighet, skäligen böra erhålla en ekonomisk kompensation därför. Med hänsyn till det sålunda anförda föreslår jag, att i lagen intages en bestämmelse om rätt för arbetsgivaren att, då det gäller en arbetstagare vid jordbruket, som användes uteslutande till djurskötsel, utbyta semestern mot semesterersättning. Detta innebär alltså en motsatt anordning mot vad jag nyss förordat för sjömannens vidkommande. Svårigheterna att kunna uttaga semester ligga nämligen vid sjöfarten hos arbetstagaren, varför denne bör äga valfrihet. Vad lantarbetsgivareföreningen anført om att semesterdagarna syntes kunna inräknas i djurskötarnas fridagar enligt kollektivavtalet föranleder mig att erinra, att det torde vara självfallet, att de fridagar, som direkt framräknas genom tillämpningen av lantarbetstidslagens bestämmelser, icke kunna anses såsom semesterdagar, och detta evad arbetstiden ordnas på sådant sätt, att fridagarnas antal uppgår till 27 eller 52 eller något annat tal, och evad några av fridagarna enligt avtalet förläggas i en följd och bestämmelse angående rätt till lön under dessa dagar gives eller ej.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att det i viss utsträckning möter svårigheter att bereda djurskötare semesterledighet på grund av bristen på vikarierande arbetskraft. Utskottet har därför ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i nu ifrågavarande hänseende men förutsätter, att arbetsgivarna med hänsyn till lagstiftningens syfte i största möjliga utsträckning lämna djurskötarna semester i stället för ersättning.

Övergångsbestämmelserna.

De i propositionen intagna övergångsbestämmelserna innebära, att lagen, som avses att träda i kraft den 1 juli 1938, icke skall rubba löpande tidsbestämda arbetsavtal. Bestämmelsen skall enligt uttalande av departementschefen tolkas så, att lagens bestämmelser skola gälla, så snart den för ett avtal bestämda tiden gått till ända, även om avtalet på grund av att uppsägning ej skett prolongeras på viss tid. Vidare följer av stadgandet, att semesterrett enligt lagens bestämmelser skall kunna intjänas redan under avtalets giltighetstid.

Bestämmelsen i 5 § m) lagen om arbetarskydd föreslås bliva upphävd från och med den 1 januari 1939.

I de likalydande *motionerna I: 352 och II: 506* yrkas, att semestertidens längd bestämmes till sex dagar från tiden för lagens ikraftträdande till och med utgången av år 1941 och därefter till tolv dagar.

I *motionerna I: 350 och II: 502*, vilka äro likalydande, hemställes, att riksdagen måtte vid bifall i övrigt till propositionen besluta sådant tillägg till promulgationsbestämmelserna, att semestertiden under år 1940 kan uppgå till högst åtta dagar och under år 1941 till högst tio dagar.

I motionen II: 497 föreslås, att bestämmelsen om att lagen icke skall verka rubbning i gällande tidsbestämda arbetsavtal skall utgå.

Det av *de sakkunnigas majoritet* framlagda förslaget skiljer sig från propositionen huvudsakligen så tillvida, att lagen enligt sakkunnigförslaget förutsattes skola bryta även tidsbestämda avtal, som voro gällande vid lagens ikraftträdande. En ledamot ansåg, att den allmänna ökningen av semesterdagarnas antal från sex till tolv borde genomföras successivt under sex eller eventuellt tre år.

För *yttrandena* i denna fråga redogöres å sid. 235 och 236 i propositionen.

En av *socialstyrelsen* utarbetad promemoria angående ingångna kollektivavtals giltighet har intagits å sid. 236 och 237 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför följande:

I likhet med de sakkunniga anser jag, att semesterrätt enligt lagen icke bör kunna intjänas förrän efter lagens ikraftträdande. På de av de sakkunniga anförda skälen förordar jag, att ikraftträdandet bestämmes till den 1 juli 1938. Vid bifall härtill komma arbetstagarna under 1939 att med stöd av lagen bliva berättigade till högst sex dagars semester. Först under år 1940 kommer full semester om tolv dagar att kunna utgå enligt lagen.

Genom den av socialstyrelsen verkställda utredningen av gällande kollektivavtals giltighetstid är visshet vunnen om att endast ett mycket ringa antal kollektivavtal gälla till den normala semesterperioden år 1940, under vilket år full semester om tolv dagar först kan utgå enligt lagen. I det betydelsefullaste av de kollektivavtal, som hava så lång löptid, är för övrigt en semester om tre veckor stadgad. Vidare är att märka, att vid träffandet under den senaste tiden av alla de betydelsefullaste riksavtalen hänsyn tagits till att en lagstiftning om semester kunde förväntas inom den närmaste framtiden. I avtalen har sålunda intagits en bestämmelse, att en blivande lag om semester skulle gälla i stället för avtalens bestämmelser om semester.

Under sådana omständigheter borde visserligen några allvarigare betänkligheter icke behöva hysas mot att semesterlagen bestämdes att avse jämväl alla arbetstagare, för vilka löpande arbetsavtal vore gällande vid lagens ikraftträdande. Då det emellertid, såsom arbetsdomstolens ordförande påpekat, torde överensstämma med rådande rättsuppfattning, att vid lagens ikraftträdande gällande avtal icke rubbas genom lagens bestämmelser, har jag ansett mig böra införa en särskild föreskrift härom i övergångsbestämmelserna. Ett sådant stadgande torde dock böra avse endast tidsbegränsade avtal. Utan att särskild föreskrift därom lämnas torde det vara klart, att lagens bestämmelser skola gälla, så snart den för ett avtal bestämda tiden gått till ända, även om avtalet på grund av att uppsägning ej skett prolongeras på viss tid. Vidare är det givet, att semesterrätt enligt lagens bestämmelser skall kunna intjänas redan under avtalets giltighetstid. Med hänsyn till den förordade formuleringen av förevarande övergångsbestämmelse torde någon särskild föreskrift härom icke vara erforderlig. Den i vissa riksavtal intagna föreskriften, att en blivande lag skulle gälla i stället för avtalens bestämmelser om semester, kan icke anses bliva rubbad genom den förordade övergångsbestämmelsen, då parterna genom berörda föreskrift måste sägas hava slutit avtal om att lagen skall gälla för dem.

Från åtskilliga håll har påyrkats, att en särskild övergångstid måtte fast-

ställas. Yrkandena gå i allmänhet ut på att semestertiden nu borde bestämmas till sex dagar per år för att sedermera successivt utökas med en eller möjligen två dagar om året, intill dess tolvdagarsgränsen nåtts. Jag anser icke en sådan särskild övergångstid vara erforderlig. Jag vill härvid särskilt peka på det förhållandet, att drygt två år komma att förflyta, innan arbetsgivarna behöva bereda arbetstagarna en semester om tolv dagar och att alltså förberedelse-tiden för en anpassning efter en förlängd semester är betydligt längre än samma förberedelsetid vid genomförandet av lagen om arbetstidens begränsning. Härtill kommer, att det sedan minst ett år tillbaka varit känt, att en lagstiftning om semester planerades och att semestertiden därvid troligen komme att bestämmas till tolv dagar. Vidare vill jag påpeka, att de i departementsförslaget vidtagna ändringarna i förhållande till sakkunnigförslaget torde medföra, att behovet av en särskild övergångstid minskats.

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att vid lagens ikraftträdande gällande tidsbestämda avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare icke böra rubbas genom lagen. Utskottet, som alltså avstyrker yrkandet i motionen II: 497 i förevarande del, har icke något att erinra mot tolkningen av den förordade bestämmelsen.

Utskottet kan icke tillstyrka bifall till de motionsvis framkomna yrkandena om ett uppskov med lagens fulla ikraftträdande. Vad departementschefen härutinnan anfört synes utskottet utgöra bärande skäl för att arbetstagarna redan år 1940 skola kunna komma i åtnjutande av full semester enligt lagen.

Utskottet har intet att erinra mot att gällande bestämmelser om semester i arbetarskyddslagen upphävas från och med den 1 januari 1939.

Förslaget till lag om ändring av 56 och 90 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Frågan om ratifikation av förslagen till konventioner angående semester m. m.

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet har i sitt, yttrande särskilt ingått på frågan om de av internationella arbetsorganisationen antagna båda konventionsförslagen rörande semester kunde med hänsyn till sakkunnigförslagets utformning ratificeras av Sverige. Delegationen har i betraktande av den bristande överensstämmelsen mellan förslaget och de båda semesterkonventionerna ansett sig icke kunna förorda anslutning från Sveriges sida till konventionerna.

Det av delegationen avgivna yttrandet återgives å sid. 205—207 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför beträffande frågan om ratifikation följande:

Genom en lagstiftning i enlighet med departementsförslaget tillerkänns arbetstagarna väsentligt bättre förmåner än vad som stadgas i de av internationella arbetsorganisationen godkända konventionsförslagen angående se-

mester. I vissa betydelsefulla avseenden avviker emellertid departementsförslaget från konventionernas föreskrifter. Den viktigaste avvikelserna torde vara, att något straffansvar icke föreslås. Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet har utöver denna avvikelse särskilt pekat på att helgdagar och sedvanliga fridagar enligt sakkunnigförslaget skulle inräknas i semestern, medan däremot konventionsförslagen angiva, att så ej skall vara fallet. I detta avseende ansluter sig emellertid departementsförslaget till konventionerna. Vidare har delegationen framhållit såsom en avvikelse från konventionerna, att någon förlängning av semestern vid längre anställningstid icke föreskrivits i sakkunnigförslaget. Denna omständighet torde emellertid icke behöva tillmätas någon betydelse vid avgörandet av frågan om ratificering av konventionerna, enär bestämmelsen om förlängning av semestern icke är tvingande enligt konventionerna och semestertiden enligt föreliggande lagförslag är längre än vad som stadgas i konventionerna. Utöver sakkunnigförslagets avvikelser från konventionerna har i departementsförslaget tillkommit, att semestern för sjömän regelmässigt skall kunna utbytas mot semesterersättning, vilket enligt konventionen icke medges annat än i undantagsfall.

Avvikelserna enligt departementsförslaget från vad som föreskrives i konventionerna synas vara så väsentliga, att jag i likhet med delegationen anser, att någon ratificering från Sveriges sida av konventionerna icke kan ske.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att någon ratifikation från Sveriges sida av konventionerna angående semester icke kan ske. Vid sådant förhållande föranleder den vid propositionen fogade rekommendationen icke något särskilt uttalande.

Utskottet.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande att det i propositionen framlagda förslaget till lag om semester icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag om semester.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Denna lag äger tillämpning å arbetstagare i allmän eller enskild tjänst med undantag av sådana arbetstagare hos staten, för vilka gälla särskilda föreskrifter rörande semester. Från lagens tillämpning är ock undantagen arbetstagare, som är medlem av arbetsgivarens familj eller som avlönas uteslutande genom andel i vinst.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 §.

Där för arbetstagare i någon yrkesgrupp med hänsyn till anställningens art eller varaktighet, anställningsort, levnadsålder eller andra sådana omständigheter längre semester i allmänhet utgår än som föreskrives i denna lag, skall dylik sedvänja, med beaktande av övriga bestämmelser i lagen, lända till efterrättelse för arbetstagarna i yrkesgruppen.

Har mellan arbetsgivare och arbetstagare träffats avtal, som innefattar avstående från rätt till semester eller i något avseende mindre förmåner för arbetstagaren än vad i denna lag stadgas, vare avtalet i sådan del ogillt, med mindre annat i lagen anges.

3 §.

Arbetstagare, som innehaft sin anställning sedan minst etthundraåttio dagar, äge rätt till semester enligt vad i 4 § stadgas.

Överlåtelse av företag eller fartyg må icke inverka på arbetstagarens rätt till semester. Ej heller må avbrott i anställningen utöva sådan inverkan, såframt det med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt.

Anställning, som icke kan anses utgöra arbetstagarens huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, berättigar icke till semester.

4 §.

Semester utgår för kalenderår och omfattar en dag för varje kalendermånad anställningen varat under närmast föregående kalenderår (kvalifikationstid); dock må annan period av samma längd gälla såsom kvalifikationstid, såframt överenskommelse därom träffas mellan parterna.

Rätt till semester föreligger endast för kalendermånad, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete å minst *aderton* dagar. Härvid skall med dag, å vilken arbete utförts, jämsställas dag, varunder arbetstagaren åtnjutit semester eller varit oförmögen till arbete på grund av olycksfall i arbetet eller sådan sjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, eller fullgjort i värnpliktslagen föreskriven repetitionsövning, landstomsrepetitionsövning eller landstomsbefälsövning. Dag, under vilken arbetstagaren varit oförmögen till arbete eller fullgjort militär tjänstgöring, må dock icke räknas honom till godo, därest arbete eljest uppenbarligen icke kunnat beredas honom å sådan dag.

Rätt till semester föreligger endast för kalendermånad, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete å minst *sexton* dagar. Härvid skall med dag, å vilken arbete utförts, jämsställas dag, varunder arbetstagaren åtnjutit semester eller varit oförmögen till arbete på grund av olycksfall i arbetet eller sådan sjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, eller fullgjort i värnpliktslagen föreskriven repetitionsövning, landstomsrepetitionsövning eller landstomsbefälsövning. Dag, under vilken arbetstagaren varit oförmögen till arbete eller fullgjort militär tjänstgöring, må dock icke räknas honom till godo, därest arbete eljest uppenbarligen icke kunnat beredas honom å sådan dag.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

I semestern inräknas icke söndagar,
helgdagar och sedvanliga fridagar.

I semestern inräknas icke söndagar,
ej heller helgdagar såframt semestern
utgår med mindre antal dagar i en
följd än sex. Sedvanliga fridagar
skola däremot inräknas.

5 §.

Övergår arbetstagare hos samma arbetsgivare till sådan anställning, som medför rätt till semester med hänsyn till anställnings- och arbetsförhållandena under löpande kalenderår, må semestern, med inräknande av arbetstagaren enligt 4 § tillkommande semesterdagar, utgå med högst det antal dagar, vartill han i den nya anställningen är berättigad för helt år.

6 §.

Arbetsgivaren äge bestämma, när semester skall utgå. Därvid skall iakttagas, att semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskomelse om annan ordning träffas med arbetstagaren.

Vad sålunda föreskrivits om att semestern skall utgå i ett sammanhang skall icke gälla beträffande arbetstagare vid jordbruket jämte därtill hörande binäringar och trädgårdsskötseln samt beträffande hembiträde i lantushåll.

Semestern må icke utan arbetstagarens medgivande förläggas till tid, då arbetstagaren i samband med havandeskap avhåller sig från arbete eller är oförmögen till arbete av anledning, som i 4 § andra stycket sägs, eller fullgör sådan militär tjänstgöring, varom i samma stycke förmåles.

Semester för arbetstagare å fartyg må icke utan arbetstagarens medgivande utgå annat än i svensk hamn.

7 §.

Arbetsgivaren skall senast fjorton dagar före semesterns början på lämpligt sätt underrätta arbetstagaren om tiden för semestern; dock att vad sålunda stadgats icke skall gälla beträffande arbetstagare å fartyg.

8 §.

Under semester skall lön utgå.

Arbetstagare, som är avlönad med tidlön, beräknad för vecka eller längre tidsenhet, äge uppbära den å semestertiden belöpande lönen. För annan arbetstagare skall lönen för varje semesterdag utgå med belopp, motsvarande hans genomsnittliga inkomst för dag, då arbete för arbetsgivarens räkning utförts under de månader av senast förflutna kvalifikationstid, för vilka semesterrätt föreligger. Hänsyn skall därvid icke tagas till lön, som utgått för tid utöver den för arbetstagaren normala arbetstiden. Har arbetstagaren varit frånvarande från arbetet av orsak, som omförmåles i 4 § andra stycket, skall vid beräkning av semesterlörens storlek hänsyn tagas, beträffande från-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

varo på grund av semester till den för semestertiden uppburna lönen samt beträffande frånvaro på grund av övriga orsaker till den lön, som arbetstagaren sannolikt skulle hava uppburit för berörda tid, därest han utfört arbete för arbetsgivarens räkning.

Arbetstagare, som är i arbetsgivarens kost men under semestern icke till någon del uttager denna förmån, äge rätt till skälig ersättning för kosten. Ersättning för kost utgår härvid jämväl för söndag, helgdag och *sedvanlig fridag*, som infaller under semestern.

Arbetstagare, som är i arbetsgivarens kost men under semestern icke till någon del uttager denna förmån, äge rätt till skälig ersättning för kosten. Ersättning för kost utgår härvid jämväl för söndag och helgdag, som infaller under semestern.

Vid beräkning av semesterlön skall hänsyn icke tagas till förmån av fri bostad eller till löneförmån, som är avsedd att utgöra ersättning för särskilda kostnader.

9 §.

Arbetstagare, som utför arbetet i sitt hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande, är icke berättigad till semester utan endast till semesterlön.

Sådan förmån utgår, under den i 3 § första stycket angivna förutsättningen, såframt arbetstagarens sammanlagda arbetsinkomst hos arbetsgivaren under den kvalifikationstid, som i 4 § första stycket omförmäles, uppgår till ett belopp, minst motsvarande etthundraåtta gånger den genomsnittliga dagsförtjänsten å orten för arbete av den art, varom fråga är, under en arbetstid av åtta timmar. Semesterlönen utgör fyra procent av arbetstagarens sammanlagda arbetsinkomst hos arbetsgivaren under nämnda kvalifikationstid.

Beträffande arbetstagare, som avses i denna paragraf, skall vad i 3 § andra och tredje styckena samt 8 § tredje och fjärde styckena är stadgat äga motsvarande tillämpning.

10 §.

Användes arbetstagare vid jordbruk uteslutande till djurskötsel, må arbetsgivaren i stället för semester utgiva ersättning till arbetstagaren med belopp, motsvarande vad denne skulle hava uppburit i lön under semestern.

11 §.

Å fartyg anställd arbetstagare, som önskar erhålla semester, skall göra skriftlig ansökan därom hos arbetsgivaren. Har sådan ansökan icke gjorts, skall arbetsgivaren i stället för semester utgiva ersättning till arbetstagaren med belopp, motsvarande vad denne skulle hava uppburit i lön under semestern; dock att arbetsgivaren i stället må, såframt överenskommelse därom träffas med arbetstagaren, under högst ett år uppskjuta semestern.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

12 §.

Arbetstagare, som lämnar sin anställning eller entledigas därifrån, innan han åtnjutit honom enligt 4 § tillkommande semester eller enligt 9 § tillkommande semesterlön, skall erhålla ersättning därför enligt de i 8 och 9 §§ stadgade grunderna. Vid beräkning av ersättningens storlek skall hänsyn jämväl tagas, beträffande ersättningen för semester till de kalendermånader av löpande kalenderår, för vilka semesterrätt föreligger, och till den inkomst, som därunder åtnjutits, samt beträffande ersättningen för semesterlön till den inkomst, som åtnjutits under det löpande kalenderåret.

Vad sålunda stadgats skall icke gälla, då anställning avbrytes genom dödsfall eller upphör till följd av arbetstagarens pensionering.

13 §.

Arbetstagare, som under någon del av semestern utför avlönat arbete inom sitt yrke, miste rätten till lön under semestern.

14 §.

Asidosätter arbetsgivare sina förpliktelser enligt denna lag, gälde, förutom semesterlön vartill arbetstagaren på grund av lagen kan vara berättigad, ersättning för uppkommen skada.

Vid bedömande om och i vad mån skada uppstått skall hänsyn tagas även till arbetstagarens intresse av att erhålla semester och övriga sådana omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Om det med hänsyn till den skadevällandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande i avseende å tvistens uppkomst, skadans storlek eller omständigheterna i övrigt finnes skäligt, må skadeståndets belopp nedsättas; fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet må ock äga rum.

15 §.

Älägges skadeståndsskyldighet flera, skall den fördelas mellan dem efter den större eller mindre skuld, som provas ligga envar till last.

16 §.

Envar, som vill fordra lön, ersättning eller skadestånd enligt denna lag, skall anhängiggöra sin talan inom två år från utgången av det år, varunder arbetstagaren enligt lagen ägt åtnjuta den förmån, till vilken anspråket hänför sig. Försummas det, vare talan förlorad.

17 §.

Mål, som avse tillämpningen av denna lag, upptagas och avgöras av allmän domstol; dock att mål beträffande arbetstagare, vilkas arbetsavtal regleras av kollektivavtal, skola anhängiggöras vid arbetsdomstolen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

I fråga om anhängiggörande och utförande hos arbetsdomstolen av talan jämlikt denna lag skall gälla vad i 13 § lagen om arbetsdomstol stadgas, ändock att målet ej är sådant som i sistnämnda lag sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938, från och med vilken dag semester rätt enligt lagen kan förvärfvas. Lagen skall dock icke verka rubbning i sådant avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare, som gäller för viss, vid lagens ikraftträdande ännu icke tilländalupen tid.

Med anledning av denna lag upphäves från och med den 1 januari 1939 5 § m) lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

B. att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda, nedan intagna förslag till

L a g

**om ändring av 56 och 90 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922
(nr 270).**

Härigenom förordnas, att 56 och 90 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

56 §.

Om arbetstiden å fartyg och om semester gäller vad därom är särskilt stadgat.

Å fartyg — — — tåla uppskov.

Envar av — — — och helgdagar.

90 §.

Befälhavaren skall tillse, att ett exemplar av denna lag och av lagen om semester finnes tillgängligt å fartyget. Åsidosätter han skyldighet, som nu sagts, straffes med böter, högst etthundra kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938.

C. att riksdagen måtte förklara, att riksdagen för sin del ansluter sig till vad föredragande departementschefen i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet den 12 mars 1938 ut-

talat rörande de konventionsförslag, som fogats vid propositionen, samt att vid sådant förhållande den därvid fogade rekommendationen icke föranleder något riksdagens uttalande;

D. att motionerna I: 346, 349, 350, 351, 352, 353 och 354 samt II: 485, 487, 490, 496, 497, 501, 502, 504, 505, 506, 507, 508, 509 och 510, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

E. att motionen II: 491 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 30 maj 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm, Hagman, Heidung, Västberg**, *Wistrand* och *John Björck*;

från andra kammaren: herrar *Österström**, *Hage, Skoglund, Pettersson i Hällbacken**, *Molander* och *Gardell** samt fröken *Andersson* och herr *Holm*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Tamm, Hagman, John Björck* och *Molander* samt fröken *Andersson*, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka 2 § första stycket i Kungl. Maj:ts förslag till lag om semester samt att utskottets utlåtande i denna del bort hava följande lydelse:

I likhet med departementschefen anser utskottet det vara själfallet, att lagstiftningen om semester ej bör få tagas till förevändning för ett försämrande av nu utgående semesterförmåner. Såvitt utskottet kan bedöma, torde det även med bestämdhet kunna förväntas, att ingen arbetsgivare begagnar den omständigheten, att för de flesta lönearbetare i vårt land införts en minimisemester av tolv dagar, som motiv för att sänka semesterdagarnas antal för dem, som redan erhållit längre semester än tolv dagar. Något särskilt skydd för dem, som redan tillerkänts en längre semester än tolv dagar, torde därför icke vara behöfligt. Ej heller bör lagen få utgöra ett hinder för arbetstagarna att efter avtal med arbetsgivarna komma i åtnjutande av längre semester än två veckor. Utskottet befarar emellertid, att en bestämmelse om skydd för bättre sedvänja i fråga om semesterns längd kan utgöra ett sådant

hinder. Arbetsgivarna torde nämligen, därest nu ifrågavarande bestämmelse införes i lagen, komma att frukta, att ett medgivande av längre semester än två veckor kan bilda sedvänja inom yrkesområdet och att arbetstagarna alltså för all framtid skola bliva bibehållna vid rätten till den längre semestern. En sådan omständighet måste verka starkt återhållande på arbetsgivarnas vilja att medgiva längre semester än två veckor. Bestämmelsen kan med andra ord komma att stoppa upp utvecklingen på detta område.

Då härtill kommer, att en bestämmelse om skydd för bättre sedvänja, alldeles oavsett de principiella betänkligheter som jämväl kunna hysas mot densamma, kan komma att medföra stora praktiska svårigheter, såsom närmare framhållits av lagrådets ledamöter, har utskottet för sin del funnit det vara lämpligast att bestämmelsen utgår ur lagen.

Utskottet önskar emellertid framhålla, att lagens inverkan på nu utgående bättre semesterförmåner bör följas med uppmärksamhet. Skulle mot förmodan en tendens komma att visa sig till nedpressning av semesterns längd för sådana arbetstagargrupper, som för närvarande hava längre semester än två veckor, torde frågan böra upptagas till förnyat övervägande.

2) av herr *Holm*, vilken yrkat bifall till de i motionen II: 490 framställda yrkandena.

3) av herr *John Björck*, som ansett, att 8 § i förslaget till lag om semester bort erhålla följande lydelse:

Under semester skall lön utgå.

Arbetstagare, som är avlönad med tidlön, beräknad för vecka eller längre tidsenhet, äge uppbära den å semestertiden belöpande lönen. För annan arbetstagare skall lönen, *där ej annat överenskommits i kollektivavtal*, för varje semesterdag utgå med belopp, motsvarande hans genomsnittliga inkomst för dag, då arbete för arbetsgivarens räkning utförts under de månader av senast förflutna kvalifikationstid, för vilka semester rätt föreligger. Hänsyn skall — — — (lika med utskottets förslag) — — — särskilda kostnader.

4) av herrar *Tamm*, *Wistrand* och *Skoglund* samt fröken *Andersson*, vilka anför:

Det av utskottet förordade förslaget till lag om semester har i sina väsentliga delar vunnit vår anslutning.

Då emellertid statsmakterna gå att besluta ett lagförslag av den i samhälls-ekonomien djupt ingripande innebörd som det förevarande, vilket är mera vittgående än de flesta länder ansett möjligt åstadkomma, anse vi det nödvändigt att lagstiftningen utformas så, att den ekonomiska belastningen icke göres större än vad som erfordras för ernående av de syften, man med lagstiftningen avsett att tillgodose.

Vid beredande av semesterledighet har den vanligaste formen hittills varit, att semesterersättningen grundats på vederbörandes timlön i de fall, där sådan funnits fastställd. Denna allmänna praxis, som naturligt utbildat sig genom en rad kollektivöverenskommelser, har i lagförslaget övergivits och

ersatts med regler för ersättningen, som grunda sig på vederbörande arbetstagens arbetsförtjänst under kvalifikationstiden. Detta system nödvändiggör en besvärlig uträkningsprocedur och giver redan på grund härav anledning till tvistigheter. Det medför likaledes en betydande och föga påkallad ökning av den i och för sig stora belastning, som lagstiftningen medför för näringslivet. Det saknas mot denna bakgrund förutsättningar för att frångå de regler för semesterersättningens beräkning, som i vidsträckt omfattning redan vunnit hemul i vårt land.

Enligt vår mening måste vidare nödigt rådrum beredas näringslivet att anpassa sig efter den nya lagstiftningen. I all synnerhet är detta påkallat under den osäkerhet, som för närvarande kännetecknar det ekonomiska läget i vårt land. Övergångsbestämmelser av sådant innehåll, att de giva möjlighet för en sådan anpassning, äro enligt vår uppfattning en oundgänglig förutsättning för lagstiftningens lyckosamma genomförande.

Under anförande härav påyrka vi följande ändringar av lagförslaget:

att 8 § ersättes med följande lagrum:

»Under semester skall lön utgå.

Arbetstagare, som är avlönad med tidlön, äge uppbära den & semesterdagarna belöpande lönen. Är lönen beräknad per timme, skall för varje semesterdag lön utgå för åtta timmar.

Är för arbetstagare, vars lön beräknas efter annan grund än tid, i kollektivavtal eller eljest fastställd viss tidlön, skall denna lön utgå under semestern, därvid vad i andra stycket säges skall gälla. Finnes särskild tidlön icke bestämd, skall lönen för varje semesterdag utgå med belopp, motsvarande arbetstagarens genomsnittliga inkomst per dag, som arbete för arbetsgivarens räkning utförts under de månader av senast förflutna kvalifikationstid, för vilka semesterrätt föreligger»,

samt att övergångsbestämmelserna erhålla följande lydelse:

»Denna lag — — — tilländalupen tid.

Under åren 1939—1941 må semester med stöd av lagens bestämmelser likväl utgå med högst sex dagar.

Med anledning — — — om arbetarskydd.»

5) av herrar *Österström* och *John Björck*, vilka under åberopande av vad som anförts i motionerna I: 350 och II: 502 yrkat, att de till lagen om semester fogade ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna måtte erhålla följande lydelse:

»Denna lag — — — (lika med utskottets förslag) — — — tilländalupen tid.

Arbetstagare äger likväl icke på grund av lagen rätt till längre semester under år 1940 än åtta dagar och under år 1941 tio dagar.

Med anledning — — — (lika med utskottets förslag) — — — om arbetarskydd.»

6) av herrar *Norman* och *Wistrand*, som anført:

Vi anse, att den i motionen II: 491 framkomna tanken på en kalender-

reform icke bör utan vidare undanskjutas. Viktiga såväl sociala som produktionsintressen skulle därigenom kunna bliva tillgodosedda. Vi tillstyrka därför en allsidig utredning rörande detta spörsmål med beaktande av jämväl kyrkans och kyrkofolkets intressen och hemställa,

att riksdagen, med bifall till ifrågavarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att skyndsamt utredning verkställas i fråga om en kalenderreform i syfte att minska antalet av de nuvarande helgdagarna.